

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Bc. Kateřina Mašková

Vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje 1990-2010

Development of Public Libraries of the Pilsen Region 1990-2010

Diplomová práce

Plzeň 2011

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Hana Slámová, Ph.D.

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

[originál zadání práce]

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni, dne 14. července 2011

.....

Kateřina Mašková

Identifikační záznam

MAŠKOVÁ, Kateřina. *Vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje 1990-2010 [Development of Public Libraries of the Pilsen Region 1990-2010]*. Plzeň, 2011. 93 s., XXXVI s. příl. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Hana Slámová.

Abstrakt

Diplomová práce analyzuje vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje v letech 1990-2010. Práce se soustřeďuje na hlavní problémy vývoje veřejných knihoven Plzeňského kraje z pohledu makrosystému, především objemu dat a změn systému. V prvních třech kapitolách jsou podány obecné informace o veřejných knihovnách a jejich funkcích, informace o Plzeňském kraji (bývalém Západočeském kraji) a o knihovnické legislativě. Hlavní části práce přináší charakteristiku dvou časových úseků, 1990-1999 a 2000-2010, ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje. Tyto kapitoly analyzují změny, jež zasáhly fungování knihoven, ve sledovaných etapách. Na důsledky změn diplomová práce pohlíží skrze zvolené statistické ukazatele daných let. Tyto změny dokládá v grafické podobě opatřené komentáři. Poslední kapitola uzavírá a hodnotí vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje v letech 1990-2010. Diplomová práce je opatřena textovými a tabulkovými přílohami. [Autorský abstrakt].

Klíčová slova

Česko, veřejné knihovny, financování knihoven, transformace knihoven, krajský knihovnický systém, střediskový systém knihoven, státní správa, Plzeňský kraj, Západočeský kraj, knihovnická legislativa, čtenáři, knihovní fondy, výpůjční služby, regionální funkce knihoven, síť knihoven, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje.

Obsah

Předmluva	8
1. Veřejné knihovny	10
1.1 Definice veřejné knihovny	10
1.2 Cíle a poslání veřejné knihovny	11
1.3 Veřejné knihovny a rozvoj osobnosti	11
1.4 Princip rovného přístupu k informacím	12
1.5 Faktory pro poskytování služeb veřejných knihoven	12
1.6 Provoz veřejných knihoven	12
1.7 Služby veřejných knihoven a uspokojování potřeb uživatelů	13
1.8 Veřejné knihovnické a informační služby	14
1.9 Budování fondů	15
2. Plzeňský kraj	17
2.1 Vznik Plzeňského kraje	17
2.2 Plzeňský kraj dnes	18
2.3 Město Plzeň	19
2.4 Školství, vzdělanost a volný čas v Plzeňském kraji	19
3. Legislativní rámec knihoven	22
3.1 Zákon o jednotné soustavě knihoven	22
3.2 Zákon o knihovnách a podmínkách provozování knihovnických a informačních služeb	24
3.3 Novely knihovního zákona	28
4. Veřejné knihovny Plzeňského kraje v letech 1990-1999	29
4.1 Charakteristika situace v bývalém Západočeském kraji v období 1990-1999	29
4.2 Fungování knihoven v Západočeském kraji	30
4.2.1 Střediskový systém knihoven	30
4.2.2 Okresní systém knihoven	31
4.3 Transformace a dopad na knihovny Západočeském kraji	31
5. Analýza změn veřejných knihoven Plzeňského kraje v letech 1990-1999	34
5.1 Rok 1990 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje	34
5.2 Rok 1991 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje	36
5.3 Rok 1992 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje	37
5.4 Rok 1993 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje	39

5.5	Rok 1994 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje.....	40
5.6	Rok 1995 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje.....	41
5.7	Rok 1996 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje.....	43
5.8	Rok 1997 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje.....	44
5.9	Rok 1998 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje.....	45
5.10	Rok 1999 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje.....	47
5.11	Změny ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje v letech 1990-1999	48
5.12	Hodnocení období let 1990 až 1999 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje	51
6.	Veřejné knihovny Plzeňského kraje v letech 2000-2010.....	56
6.1	Charakteristika situace v Plzeňském kraji v období 2000 - 2010.....	56
6.1.1	Změny ve státní správě po roce 2000	56
6.1.2	Knihovní zákon.....	57
6.1.3	Krajský knihovní systém	57
6.1.4	Zavádění regionálních funkcí knihoven v Plzeňském kraji.....	59
6.1.5	Financování regionálních funkcí	62
6.1.6	Postup financování výkonu regionálních funkcí v Plzeňském kraji.....	64
7.	Analýza změn veřejných knihoven Plzeňského kraje v letech 2000-2010.....	65
7.1	Rok 2000 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje.....	66
7.2	Rok 2001 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	67
7.3	Rok 2002 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	69
7.4	Rok 2003 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	70
7.5	Rok 2004 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	71
7.6	Rok 2005 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	73
7.7	Rok 2006 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	74
7.8	Rok 2007 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	75
7.9	Rok 2008 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	77
7.10	Rok 2009 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	78
7.11	Rok 2010 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje.....	80
7.12	Hodnocení období let 2000 až 2010 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje	81
8.	Závěr	87
	Seznam použitých a citovaných zdrojů	89

Předmluva

Tématem diplomové práce je vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje po roce 1990. Práce popisuje hlavní problémy vývoje knihoven v letech 1990 až 2010 z pohledu makrosystému, především objemu dat a změn systému.

Diplomová práce podává definice veřejných knihoven a jejich funkcí, sleduje širší okolí veřejných knihoven v Plzeňském kraji (bývalém Západočeském kraji). V analyzované etapě dvaceti let jsou sledovány změny ve státní správě a v knihovnické legislativě. Práce monitoruje transformaci knihoven a jejich nové cesty ke stabilnímu fungování.

Za cíl diplomové práce si autorka stanovila analyzovat období dvaceti let ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje a popsat změny v letech 1990-2010, které měly bezprostřední vliv na jejich fungování.

Diplomová práce se opírá především o konzultace odborníků a statistické výkazy. Nejhodnotnější informace poskytla během konzultací ředitelka Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje doktorka Ivanka Horáková, pracovnice Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví magistra Hana Hendrychová a inženýrka Hana Petrovičová. Velkým přínosem pro diplomovou práci byly konzultace s bakalářkou Janou Maixnerovou. Autorka jako podporu diplomové práce využila statistické sumáře Kult Ministerstva kultury (Roční výkazy Kult MK 12 – 01).

Podnětem pro výběr tématu byl autorčin zájem o rodné město Plzeň a Plzeňský kraj. Téma, které bylo nabídnuto ze strany doktorky Ivanky Horákové, bylo tedy autorce blízké. Stalo se jasnou výzvou z toho důvodu, že doposud nebylo o této etapě veřejných knihoven Plzeňského kraje nic souhrnně sepsáno.

Práce je vytvořena logicky a uceleně. V první kapitole se podařilo vytvořit charakteristiku veřejných knihoven a jejich funkcí. Další dvě kapitoly popisují širší okolí knihoven, a to Plzeňský kraj a knihovnickou legislativu. Hlavní částí práce přináší charakteristiku dvou časových úseků 1990-1999 a 2000-2010 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje. Tyto kapitoly analyzují změny, jež zasáhly fungování knihoven, ve sledovaných časových etapách. Na důsledky těchto změn diplomová práce pohlíží skrze zvolené statistické ukazatele daných let. Tyto změny dokládá v grafické podobě opatřené komentáři.

Poslední kapitola shrnuje a hodnotí vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje v letech 1990-2010. Diplomová práce je vybavena obrazovými, grafickými a tabulkovými aparáty.

Diplomová práce je opatřena přílohami. Z velké většiny jsou tyto přílohy tabulkové a autorka na ně odkazuje přímo v textu. V příloze čtenář nalezne také dokumenty související s tématem.

Během procesu zpracování diplomové práce se ukázalo jako nerelevantní zahrnout do textu komparaci knihoven dle zvolených kritérií. Tento fakt se stal důvodem k neúplnému dodržení zadání diplomové práce.

Autorka k citování využila metodu Harvardského systému, tj. pomocí prvního údaje záznamu a data vydání, stanoveného normou ČSN ISO 690. Údaje jsou z důvodu přehlednosti v textu uvedeny v hranatých závorkách. V případech, kde je citovaný dokument dílem více autorů, je citován dle příjmení prvního z nich. Rozlišení malých písmen (a, b, c) je zvoleno u dokumentů, které mají stejný první údaj i rok vydání. Bibliografické záznamy citovaných zdrojů jsou řazeny abecedně a citovány jsou dle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2.

Mé poděkování patří ředitelce Studijní a vědecké knihovny doktorce Ivance Horákové, dále bakalářce Janě Maixnerové, magistře Haně Hendrychové a inženýrce Haně Petrovičové. Největší díky patří doktorce Haně Slámové za podnětné konzultace, odborný dohled a vstřícnost při vedení této diplomové práce.

Úvod

Analýzu vývoje veřejných knihoven je třeba začít na obecnější úrovni, charakteristikou veřejných knihoven, jejich cílů, poslání a funkcí. Dále je třeba prozkoumat širší okolí knihoven, formulovat informace o Plzeňském kraji (bývalém Západočeském kraji), o jeho velikosti, obyvatelích a jejich vzdělanosti. Fungování veřejných knihoven bezprostředně ovlivňuje i knihovnická legislativa, jejíž analýzu diplomová práce také obsahuje.

1. Veřejné knihovny

Na úvod je třeba definovat veřejné knihovny a jejich cíle. Na tyto definice autorka dále navazuje analýzou veřejných knihoven Plzeňského kraje.

Diplomová práce popisuje veřejné knihovny Plzeňského kraje, které nejsou světovou výjimkou, a tedy i na ně se vztahují směrnice mezinárodní knihovnické organizace IFLA. (The International Federation of Library Associations and Institutions, <<http://www.ifla.org/>>).

Pro definování veřejných knihoven a jejich služeb využívá autorka směrnice, jež byla vydaná mezinárodní knihovnickou organizací IFLA a organizací OSN pro vzdělání vědu a kulturu UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, <<http://www.unesco.org/new/en/unesco/>>). Díky iniciativě svazu SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, <<http://www.skipcr.cz/>>) byl materiál přeložen v roce 2002 a stal se dostupným i v českém překladu v roce 2002.

1.1 Definice veřejné knihovny

Veřejná knihovna je místní branou do světa vědomostí a základním předpokladem celoživotního vzdělávání, nezávislého rozhodování a kulturního rozvoje jednotlivců i společenských skupin. Veřejná knihovna je místním informačním střediskem, zabývajícím se zpřístupňováním všech druhů vědomostí a informací svým uživatelům. [IFLA, 1995]

Veřejná knihovna je organizace zřízená, podporovaná a dotovaná společností, a to buď prostřednictvím místní, regionální či národní správy nebo jinou formou společenské organizace. Zajišťuje přístup k vědě, informacím a uměleckým dílům prostřednictvím různých zdrojů a služeb. Je přístupná všem členům společnosti stejně, bez ohledu na rasu, národnost, věk, pohlaví, náboženství, jazyk, invaliditu, ekonomické postavení, zaměstnání a dosažený stupeň vzdělání. [Služby veřejných knihoven, 2002]

1.2 Cíle a poslání veřejné knihovny

Cílem veřejných knihoven je zajišťovat zdroje a služby různého druhu k uspokojování potřeb jednotlivců a skupin, které se týkají vzdělávání, informací a osobního rozvoje, včetně reakce a volného času. Důležitou roli hrají v rozvoji a udržování demokratické společnosti tím, že umožňují každému přístup k široké a rozmanité oblasti vědění, idejí a názorů. [Služby veřejných knihoven, 2002]

Jádrem služeb veřejné knihovny by měly být následující klíčové činnosti vztahující se k informacím, gramotnosti, vzdělávání a kultuře:

- vytváření a posilování čtenářských návyků od raného dětství
- podpora samostatného sebevzdělávání i všech stupňů školského vzdělávání
- poskytování příležitosti pro osobní tvůrčí rozvoj
- povzbuzování imaginace a kreativity dětí a mládeže
- podpora uvědomělého přístupu ke kulturnímu dědictví a k hodnotám umění a pokroku vědy
- zajišťování přístupu ke všem kulturním formám prezentace reprodukčního umění
- podpora dialogu mezi kulturami a kulturní rozmanitosti
- podpora tradice lidové slovesnosti
- zpřístupňování všech druhů obecních informací
- poskytování informačních služeb místním podnikům, sdružením a zájmovým skupinám
- podpora rozvoje informační a počítačové gramotnosti. [IFLA, 1995]

1.3 Veřejné knihovny a rozvoj osobnosti

Veřejné knihovny mohou zajistit přístup k bohatým a různorodým fondům poznatků a výsledků tvůrčí činnosti a tím rozvíjet osobnost. Mimořádnou odpovědnost mají za uspokojování potřeb dětí a mládeže a probouzení jejich zájmu o poznání a umění. Neméně důležitým úkolem veřejné knihovny je fungovat jako centrum rozvoje kultury a umění a přispívat k formování a upevňování kulturní identity místní veřejnosti.

Činnost knihovny má být odrazem různorodých kultur v dané komunitě. Má poskytovat materiály v jazycích, jimiž hovoří a čte místní veřejnost, a rozvíjet místní kulturní tradice. Veřejná knihovna, díky tomu, že je místem pro shromažďování, plní i sociální úlohu. [Služby veřejných knihoven, 2002]

1.4 Princip rovného přístupu k informacím

Služby veřejné knihovny se poskytují bez rozdílu všem, nezávisle na věku, rasovém původu, pohlaví, víře, národnosti, jazyku či sociálním postavení. [IFLA, 1995]

Základní podmínkou fungování veřejné knihovny je, aby její služby byly dostupné všem a nikoliv jen jedné společenské skupině s vyloučením ostatních. Ve veřejné knihovně by měly být zastoupeny různé obory lidského myšlení a zkušeností, a to bez jakékoli cenzury. [Služby veřejných knihoven, 2002]

1.5 Faktory pro poskytování služeb veřejných knihoven

Veřejné knihovny jako místní služby mají poskytovat služby a fondy, které vycházejí z místních potřeb. Proto je pro knihovny důležité, aby si uvědomovaly změny ve společnosti, které vyplývají z faktorů, jako je sociální a ekonomický vývoj, demografické změny, věková struktura, úroveň vzdělanosti a zaměstnanosti a působení jiných vzdělávacích a kulturních zařízení. Veřejná knihovna je v místě svého působení hlavní institucí, která shromažďuje, uchovává a propaguje místní kulturu ve všech jejích rozmanitých formách. [Služby veřejných knihoven, 2002]

1.6 Provoz veřejných knihoven

Aby všechny svoje úlohy mohla veřejná knihovna plnit, musí mít odpovídající prostředky. Tyto prostředky by měly být jak materiální (finanční), tak personální. [Služby veřejných knihoven, 2002]

Zodpovědnost za provozování veřejných knihoven náleží místním a státním úřadům. Činnost veřejných knihoven musí být založena na speciální legislativě a financována místní samosprávou a státní správou. Musí být nezbytnou součástí jakýchkoli dlouhodobých programů zabývajících se kulturou, zpřístupňováním informací, gramotností a vzděláváním. [IFLA, 1995]

V některých zemích odpovídají za knihovnické služby zcela nebo částečně provincie, regiony stát nebo městské obce. Pro veřejné knihovny, jako místní služby, je příslušný místní správní orgán často nejvhodnějším stupněm správní struktury.

Veřejné knihovny mají být podloženy legislativou, která zaručuje jejich činnost a místo ve struktuře státní správy. Legislativa veřejných knihoven má různé formy. V některých zemích nebo regionech mají veřejné knihovny vlastní legislativu, ale jinde je součástí širší legislativy.

Veřejné knihovny též podléhají některým legislativám, které se netýkají výhradně jich například zákon o autorském právu, legislativa finančního řízení, legislativa zdraví a bezpečnosti personálu. [Služby veřejných knihoven, 2002]

1.7 Služby veřejných knihoven a uspokojování potřeb uživatelů

Služby veřejných knihoven musí být fyzicky dostupné kterémukoli občanu obce. Předpokládá to dobré situování budovy knihovny, zajištění dobrých podmínek pro četbu a studium, vybavení přiměřenou technikou a vymezení výpůjční doby v čase výhodném pro uživatele. Samozřejmostí je poskytování služeb mimo budovu knihovny občanům, kteří do ní nemohou docházet. Knihovnické služby se musí přizpůsobit odlišným potřebám obyvatel obcí ve venkovských a městských oblastech. [IFLA, 1995]

Důležitými prvky efektivních služeb veřejné knihovny jsou:

- určení, kdo jsou potencionální uživatelé
- analýza potřeb uživatelů
- poskytování služeb skupinám a jednotlivcům
- rozvíjení koncepce péče o zákazníky
- výchova uživatelů
- spolupráce a sdílení fondů
- zavádění elektronických sítí
- zajišťování dostupnosti služeb
- provoz budovy knihovny.

Veřejné knihovny poskytují řadu služeb v zájmu uspokojování potřeb svým uživatelům, a to jak v knihovně, tak na veřejnosti. Knihovna má umožnit přístup ke svým službám všem lidem, i těm, kteří mají obtíže se čtením tištěného textu. Služby mají být uživatelům snadno dostupné v různé formě a různými médii. K základním službám veřejných knihoven patří:

- půjčování knih a jiných materiálů
- poskytování knih a jiných materiálů prezenčně v knihovně
- informační služby s využitím tištěných a elektronických médií
- poradenské služby čtenářům včetně rezervací
- informační služby pro místní veřejnost

- výchova uživatelů včetně podpory programů boje proti negramotnosti
- organizování programů a akcí. [Služby veřejných knihoven, 2002]

1.8 Veřejné knihovnické a informační služby

Kritéria poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb uživatelům vymezují:

- provozní dobu knihovny pro veřejnost (Optimální přístup uživatelů k veřejným knihovnickým a informačním službám vyžaduje, aby knihovna byla otevřena tak, aby jejích služeb mohli uživatelé maximálně využít)
- tvorbu knihovního fondu a informačních zdrojů (Provozovatel knihovny v obci, která má více než 10 000 obyvatel, a krajská knihovna, která v místě svého sídla plní funkci základní knihovny, systematicky doplňuje do knihovního fondu zvukové, zvukové obrazové a multimediální dokumenty)
- studijní místa a prostory pro uživatele knihovny (Knihovna nabízí studijní místa pro dospělé, děti a mládež, kde mohou uživatelé pracovat s knihovními dokumenty a informačními zdroji, a to individuálně nebo ve skupině. Tam, kde to místní podmínky umožní, je vhodné vytvářet čítárny a studovny)
- počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu (Pokud je v obci zřízeno veřejné místo přístupu k internetu mimo knihovnu, je možno počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu v knihovně využívaných k zajištění VKIS snížit)

Veřejné knihovnické a informační služby musejí fungovat na jasně daných principech. Musejí splňovat obecné principy dostupnosti:

- dostupnost VKIS všem bez rozdílu
- dostupnost služeb menšinám, jejichž možnost využívat služby knihovny je omezena, například menšinám jazykovým, zdravotně postiženým nebo těm, kteří žijí ve vzdálených lokalitách
- dostupnost informací o knihovně a jejích službách dálkovým přístupem prostřednictvím webové stránky. Webová stránka je zpracována v souladu s pravidly přístupného webu s ohledem na potřeby zrakově a sluchově postižených uživatelů a uživatelů se sníženou hybností rukou nebo poruchami soustředění

- umístění knihovny v centru sídelního útvaru nebo v blízkosti centra. Docházková vzdálenost pro okruh přímé působnosti nemá přesáhnout 15 minut pěší chůzí nebo jízdy veřejným dopravním prostředkem hromadné dopravy
- pokud docházková vzdálenost přesáhne uvedený indikátor, je vhodné zajistit dostupnost VKIS zřízením pobočky, pojízdnou knihovnou nebo jiným způsobem
- při hodnocení prostorového zajištění knihovny a při projektové přípravě výstavby či rekonstrukce knihovny se v přímém rozsahu použije typizační směrnice Ministerstva kultury
- při zajištění činnosti knihovny a poskytování VKIS se doporučuje respektovat principy Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách. [Česko, 2005]

1.9 Budování fondů

Knihovní fond je dynamický zdroj, který vyžaduje stálý přísun nových materiálů a vyřazování starých, tím se udržuje jeho význam pro společnost a přiměřená aktuálnost.

Budování fondů je průběžná činnost. Jedná se o průběžné udržování a trvalý rozvoj. Je nezbytně nutné rozvíjet a průběžně aktualizovat fondy, aby byl uživatelům zajištěn stálý výběr nových materiálů, aby byly uspokojovány požadavky na nové služby a měnící se úroveň jejich využívání. Budování fondů je ovlivněno akviziční politikou knihovny.

Hlavní kritéria a budování fondu jsou:

- sortiment materiálů, zaměřených na všechny členy společnosti
- materiály takových forem, které umožní všem členům společnosti využívat služby knihovny
- zařazování nových titulů
- zařazování nových knih
- široký sortiment beletrie a populárně naučné literatury velkého věcného záběru
- zajišťování netištěných materiálů
- přístup k jiným fondům, např. knihoven jiných institucí, elektronických databází, místních společností, odborů státní správy, k ústní slovesnosti v dané komunitě
- vyřazování starých, poškozených a neaktuálních knih, netištěných materiálů a informačních zdrojů. [Služby veřejných knihoven, 2002]

Mezi další úlohy a činnosti knihovny patří péče o uživatele, podpora čtení a gramotnosti, výchova uživatele a péče o něj, spolupráce a sdílení fondů s jinými knihovnami a institucemi.

Závěrem této kapitoly lze říci, že veřejné knihovny jsou nepostradatelné pro místní kulturu, vzdělanost, gramotnost a rozvoj osobností obyvatelstva. Také hrají důležitou roli při uchovávání a zprostředkování kulturního dědictví. Poskytují širokou škálu služeb na základě stále se měnících potřeb uživatelů. Proto, aby mohly plnit svou funkci, je zapotřebí jejich legislativní podpora a zodpovědný provozovatel, který knihovnu finančně zabezpečí. Neméně důležitým faktorem pro provoz veřejných knihoven je personální zajištění.

2. Plzeňský kraj

Analýzu vývoje veřejných knihoven Plzeňského kraje je třeba začít na obecnější úrovni. Povšimneme si širšího prostředí knihoven. Budou podány informace o situaci Plzeňského kraje dnes a v období posledních 20 let. Dále obecně nadefinujeme veřejné knihovny, jejich cíle, povinnosti a jejich legislativní pilíře, neboť právě tyto vyjmenované faktory ovlivňují vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje.

2.1 Vznik Plzeňského kraje

Plzeňský kraj je jedním ze čtrnácti samosprávných krajských celků. Jejich vznik a činnost jsou od roku 2000 důležitým prvkem veřejné správy v České republice.

Diplomová práce analyzuje vybrané období let 1990-2010, a proto je nutné podat informaci o minulosti Plzeňského kraje. Již dříve existovalo zřízení, které bylo ustanoveno zákonem č. 36/1960 Sb., o územním členění státu. Tento zákon ustavil Západočeský kraj. Sídlem Západočeského kraje byla ustanovena Plzeň. Zákon dělil kraj do územních okresů Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany, Sokolov a Tachov. Území kraje bylo tvořeno územími samosprávných krajů Plzeňského a Karlovarského.

Plzeňský kraj nese své jméno od roku 2000, kdy jej ustanovil zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Podle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích je nejvyšším rozhodujícím orgánem krajské zastupitelstvo. Zastupitelstvo Plzeňského kraje se skládá z 45 členů (počet zastupitelů je stanoven podle počtu obyvatel kraje). Zastupitelé ze svého středu zvolili hejtmana kraje, hlavního představitele, který kraj navenek reprezentuje a je oprávněn jeho jménem jednat. Jeho pozice v kraji odpovídá zhruba pozici starosty či primátora ve městě či obci. Zastupitelstvo dále volí radu kraje (svou funkcí odpovídá radě města či obecní radě), která připravuje podklady pro rozhodování zastupitelstva nebo sama rozhoduje v dílčích záležitostech. Rada Plzeňského kraje je devítičlenná (počet členů je také stanoven podle počtu obyvatel kraje). [Krajský úřad Plzeňského kraje, 2003a]

Jedním z orgánů kraje je krajský úřad. Krajský úřad vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které jsou zákonem svěřeny zastupitelstvu nebo zvláštnímu orgánu. Krajský úřad plní úkoly samostatné působnosti uložené mu zastupitelstvem a napomáhá činnosti výborů a komisí. Krajský úřad tvoří ředitel a zaměstnanci kraje, zařazení do krajského úřadu. Krajský úřad se člení na odbory a oddělení.

Od 1. 1. 2003 byla Česká republika na základě zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností nově administrativně rozdělena do 205 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., byly stanoveny správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem a správní obvody obcí s rozšířenou působností. Po ukončení činnosti okresních úřadů (k 31. 12. 2002) tak byla významná část jejich kompetencí přenesena na obce s rozšířenou působností. Plzeňský kraj byl rozdělen do 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a do nich spadajících 35 správních obvodů a obcí s pověřeným obecním úřadem (POU). Mezi obce s rozšířenou působností, které vykonávají státní správu patří: Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice, Tachov. [Krajský úřad Plzeňského kraje, 2003a]

2.2 Plzeňský kraj dnes

Plzeňský kraj se rozprostírá na jihozápadě České republiky. Sousedí na severozápadě s Karlovarským, na severu s Ústeckým, na severovýchodě se Středočeským a na východě s Jihočeským krajem. Nejdlejší hranici má na jihozápadě se Spolkovou republikou Německo. Region má strategicky významnou polohu, nejen v dopravním spojení východní a západní Evropy. Díky své poloze je přitažlivý pro zahraniční investory. Lze ho charakterizovat jako kraj průmyslové a pivovarnické tradice, kraj vzdělanosti a kulturnosti se značným rozvojovým potenciálem z hlediska své polohy, přírodních a lidských zdrojů.

Svou rozlohou je Plzeňský kraj třetím největším krajem v České republice, avšak počtem obyvatel se řadí na deváté místo. Celková rozloha Plzeňského kraje je 7 561 km². Celkový počet obcí na území Plzeňského kraje je 501.

Plzeňský kraj je s počtem obyvatel 571 863 osob (k 31. 12. 2009 tvoří 5,4 % z celkového počtu obyvatel České republiky. Rozložení obyvatel v rámci kraje je značně nerovnoměrné. Téměř 30 % obyvatel žije v Plzni a další více než pětina obyvatel je soustředěna do 13 měst s více než 5 000 obyvateli. V menších městech do 4 999 obyvatel žije zhruba 17 % obyvatel Plzeňského kraje. Plzeňský kraj je v ČR druhým nejděleji zalidněným krajem. Hustota obyvatel v kraji představuje 75,6 obyvatel na km² (hustota ČR 133,2 obyvatel na km²). Nejnížší hustoty v Plzeňském kraji dosahují okresy Tachov (hustota 38,6 obyvatel na km²) a Klatovy (hustota 45,6 obyvatel na km²). [Český statistický úřad, 2010]

2.3 Město Plzeň

Přirozeným centrem regionu je už od doby svého vzniku Plzeň. Město Nová Plzeň bylo založeno na příkaz českého krále Václava II. roku 1295 na soutoku řek Radbuzy, Mže, Úhlavy a Úslavy. Od počátku se stalo důležitým obchodním střediskem na významné křižovatce cest do Norimberka a Řezna. Průmyslový a technologický rozmach Plzně začíná v polovině 19. století. Postupně se zařazuje mezi nejvýznamnější města státu. V současnosti je Plzeň čtvrtým největším městem v Česku. Žije zde 167 000 obyvatel, což je více než 30 % obyvatelstva Plzeňského kraje.

Kromě Plzně, která je statutárním městem od roku 1990, vykonává státní správu v Plzeňském kraji dalších 14 obcí: Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice, Tachov. [Krajský úřad Plzeňského kraje, 2003a]

2.4 Školství, vzdělanost a volný čas v Plzeňském kraji

Průměrný věk obyvatel Plzeňského kraje k 31. 12. 2008 ve venkovských obcích i ve městech je téměř shodný. V rámci okresního srovnání ve venkovském prostoru dosahují okresy Klatovy (41,4 let), Plzeň-jih (42,1 let) a Rokycany (41,9 let) hodnoty poměrně vyšší, než je krajský průměr (40,6 let). V městském prostoru přesahuje krajský průměr (40,9 let) pouze okres Plzeň-město (41,8 let) a Rokycany (41 let).

Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 byla analyzována vzdělanostní struktura obyvatelstva Plzeňského kraje v územním členění. Ve venkovských oblastech Plzeňského kraje žije převaha obyvatel se základním a nižším vzděláním (bez maturity). V městském prostoru naopak s úplným středním, vyšším a vysokoškolským. Podíl obyvatelstva se základním a neukončeným vzděláním je ve venkovském prostoru o 9,2 procentního bodu vyšší než v městském. Stejně tak v kategorii vyučených a těch, kteří dosáhli středního odborného vzdělání bez maturity, zde je vyšší o 5,7 procentního bodu. V dalších vzdělanostních skupinách se poměr mění ve prospěch městského prostoru. Tyto tendence se projevují, pomineme-li specifické postavení okresu Plzeň-město, i uvnitř kraje v meziokresním srovnání. Okres Plzeň-město, který zahrnuje krajské město, má logicky největší podílové zastoupení obyvatelstva s vyšším stupněm vzdělání. Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva tvoří v okrese Plzeň-město 12,1 %. Naopak nejnižší zastoupení má u osob se základním či neukončeným vzděláním (18,2 %). Nejvyšší podíl osob se základním či neukončeným vzděláním měl okres Tachov (ve venkovském i městském prostoru). V kategorii vyučených a středně odborného vzdělání bez maturity největšího podílu ve

venkovském prostoru dosahují okresy Plzeň-jih a Rokycany (cca 45 %), v městském prostoru naopak Plzeň-jih a Plzeň-sever (cca 43 %). Největší rozdíl mezi venkovským a městským prostorem má v kategorii úplného středního a vysokoškolského vzdělání okres Klatovy (zahrnuje druhé největší město v kraji). [Český statistický úřad, 2010b]

Ve školním roce 2009/2010 bylo v Plzeňském kraji celkem 256 mateřských škol, 221 základních škol, 62 středních škol, 1 konzervatoř, 5 vyšších odborných škol a 1 univerzita. [Český statistický úřad, 2010a]

Z dostupných údajů statistického úřadu vyplývá, že v roce 2006 bylo evidováno celkově 34 stálých kin a multikin, 46 muzeí, 49 galerií, 14 divadel, 84 koupališť a bazénů, 468 hřišť, 269 tělocvičen, 67 stadionů a 12 stadionů zimních. [Český statistický úřad, 2010c]

Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010 uvádí o veřejných knihovnách Plzeňského kraje informace, které jsou přebírány z Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS), jehož zřizovatelem je Ministerstvo kultury ČR, a které zachycují stav k 31. 12. 2009. K tomuto datu bylo v Plzeňském kraji celkem 469 knihoven. [Český statistický úřad, 2010a]

Více než tři čtvrtiny obyvatel venkovských obcí mohou využívat služeb veřejných knihoven či jejich poboček s rozmanitým knihovním fondem. Největší podíl obcí s tímto zařízením se vyskytuje v okrese Plzeň-jih, i když v průběhu sledovaného období se tento podíl výrazně snížil právě tam (o 17,4 procentního bodu). Také ve správním obvodu ORP Přeštice byl pokles podílu obcí s tímto zařízením nejrazantnější (23,8 procentních bodů). Objevily se i správní obvody ORP, kde v průběhu období podíl obcí venkovského prostoru s tímto mnohdy jediným kulturním zařízením v obci vzrostl (ORP Stříbro, Sušice a Kralovice). [Český statistický úřad, 2010b]

V závěru této kapitoly lze říci, že Plzeňský kraj je samosprávný krajský celek, který je rozdělen do 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a do nich spadajících 35 správních obvodů s pověřeným obecním úřadem.

Plzeňský kraj je co do počtu obyvatel šestým nejmenším krajem v České republice. Hlavním centrem kraje je město Plzeň, kde žije téměř 30 % obyvatel kraje. V Plzeňském kraji se nacházejí především malé obce, ve kterých převažuje obyvatelstvo s nižším vzděláním. Naopak ve městech se soustřeďuje populace se vzděláním úplným středním, vyšším a vysokoškolským. Obyvatelstvo Plzeňského kraje má širokou nabídku vzdělávacích a kulturních zařízení.

K 31. 12. 2010 měli obyvatelé Plzeňského kraje k dispozici 508 veřejných knihoven. Z tohoto počtu více než tři čtvrtiny obyvatelstva venkovských obcí má možnost využívat veřejných knihoven či jejich poboček.

3. Legislativní rámec knihoven

Při analýze veřejných knihoven nelze opomenout jejich legislativní rámec. Popisované období 1990-2010 provázejí dva knihovní zákony, které ovlivnily fungování knihoven. Je to zákon č. 53/1959 ze dne 9. července 1959 o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon) a zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Autorka souhrnně zákony představí z důvodu návaznosti na téma řešené v této práci.

Legislativní rámec nezahrnuje pouze knihovní zákony, ale i další legislativu která má vliv na veřejné knihovny, například:

- autorský zákon, a to zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) 121/2000 Sb.
- zákon č. 237/1995 Sb., ze dne 27. září 1995 o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů
- zákon o svobodném přístupu k informacím č. 106/1999 Sb., ze dne 11. května 1999
- zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů č. 101/2000 Sb.
- legislativa k požární ochraně a krizovému řízení-dokumenty ke stažení
- archivní legislativa
- legislativa o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách.

3.1 Zákon o jednotné soustavě knihoven

První knihovnický zákon z roku 1919, který ukládal každé obci zřídit knihovny, byl v roce 1959 nahrazen zákonem č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven. Norma vychází z principu centrálního řízení všech společenských oblastí státu a ze zásady, že základní funkcí knihoven je ideologické působení. [Veřejné knihovny a reforma státní správy a samosprávy, 2000]

Paragraf 1 uvádí, že se Národní shromáždění Československé republiky usneslo na poslání knihoven, které jako důležité a účinné činitele socialistické výchovy, musí přispívat k všestrannému vzdělání pracujících v duchu vědeckého světového názoru a pomáhat při zvyšování jejich politické, kulturní a odborné úrovně, zvláště pak přispívat k rozvoji vědy a techniky, k šíření jejich poznatků a poskytovat pomoc při řešení politických i hospodářských úkolů a při rozvíjení tvůrčí iniciativy lidu v boji za vítězství socialismu.

Paragraf 2 stanovuje jednotnou soustavu knihoven. Jednotnou soustavu knihoven tvoří knihovny zřizované a řízené ústředními orgány, národními výbory a jinými státními orgány, orgány společenských organizací sdružených v Národní frontě.

Paragraf 4 definuje Státní knihovnu Československé republiky jako ústřední knihovnu jednotné soustavy knihoven.

Paragraf 5 definuje síť knihoven. Řeší působnost knihoven, které zpravidla tvoří síť knihoven určitého druhu (knihovny lidové, školní, vědecké, knihovny Revolučního odborového hnutí, technické knihovny, knihovny akademií věd, zdravotnické knihovny, knihovny ozbrojených sil apod.). Příslušné ústřední úřady a orgány zajišťují úzkou vzájemnou spolupráci knihoven své sítě a účinnou pomoc lépe organizovaných a vybavených knihovnám menším. Ideovou a odbornou činnost zjišťuje ústřední knihovna sítě.

Paragraf 6 říká, že Lidové knihovny (místní, okresní, krajské) jsou základem jednotné soustavy, neboť tvoří nejrozsáhlejší síť knihoven sloužící všemu obyvatelstvu. Lidové knihovny jsou zřízeny v každé obci. Lidové knihovny zřizuje, udržuje a řídí výkonný orgán příslušného národního výboru. V sídle krajského národního výboru plní zpravidla krajská lidová knihovna též funkci knihovny okresní a městské, v sídle okresního národního výboru plní okresní lidová knihovna též funkci knihovny místní.

Paragraf 7 uvádí, že řízení a koordinaci mají na starosti národní výbory. Těm přísluší péče o hospodářský a kulturní rozkvět jejich území, stanoví zásady plánovitého rozvoje knihoven

Paragraf 8 říká, že řízení a kontrola knihoven jednotné soustavy přísluší ústředním úřadům a orgánům, v jejichž oboru působnosti se knihovny zřizují. Ministerstvo školství a kultury sleduje veškerou činnost knihoven jednotné soustavy z hlediska jednotného kulturního a výchovného působení.

Paragraf 9 stanovuje ústřední knihovnickou radu jako koordinační orgán ministra školství a kultury pro zásadní otázky knihoven jednotné soustavy. Na úrovni krajských a okresních národních výborů působí knihovnická komise.

Paragraf 10 definuje pracovníky knihoven a jejich poslání. Knihovníci v lidově demokratickém státě plní významné politickovýchovné poslání a musí mít proto potřebnou politickou i odbornou kvalifikaci.

Paragraf 11 stanovuje hmotné zajištění knihoven. Úřady, organizace a instituce, které zřizují a řídí knihovny, zajišťují, aby knihovny byly umístěny v budovách přiměřeného rozsahu knihovnických sbírek, úkolů a významu knihoven a poskytují jim potřebné vybavení a prostředky

na doplňování knihovnických sbírek, na provoz a jejich další rozvoj.

Paragraf 13 ruší zákon č. 430/1919 Sb. o veřejných knihovnách obecních a vládní nařízení č. 607/1919 Sb., jímž se provádí zákon o veřejných knihovnách obecních ze dne 22. července 1919 č. 430 Sb., ve znění vládního nařízení č. 212/1921 Sb.

Paragraf 14 určuje nabývání účinnosti ode dne 1. srpna 1959. [Česko, 1959]

Po analýze zákona, který byl platný až do roku 2001, bylo zjištěno, že zákon o jednotné soustavě knihoven byl ovlivněn politickou situací, která se do něho významně promítla. Politické ideály udělaly z knihoven činitele socialistické výchovy. Institucionální základna jednotné soustavy knihoven měla vycházet z této hierarchie:

- Státní knihovna Československé republiky
- ústřední knihovny sítě
- ústřední knihovny krajů
- okresní knihovny
- střediskové knihovny
- krajské a okresní metodická pracoviště ostatních sítí jednotné soustavy

Jednotná soustava knihoven a její zavedení do praxe se až na výjimku sítě veřejných knihoven neuskutečnila. Ani kooperace na všech úrovních nefungovala tak, jak by měla. [ČERŇOVÁ, 2008]

3.2 Zákon o knihovnách a podmínkách provozování knihovnických a informačních služeb

Od roku 1989 usilovaly knihovny o zpracování nového knihovnického zákona a to především v souvislosti s měnící se politickou situací a změnou zákonů o státní správě a samosprávě. Změna politické situace zapříčinila i změnu funkce knihovny v informační společnosti, kdy je zdůrazňována především úloha knihoven jako garantů rovnoprávného přístupu občanů k informacím, celoživotnímu vzdělávání, šíření informací a kulturním hodnotám. [Veřejné knihovny a reforma státní správy a samosprávy, 2000]

Díky těmto změnám byl zákon o jednotné soustavě zastaralý, a tak knihovnická obec čekala na nový knihovní zákon, který vstoupil v platnost až po 11 letech. Byl vydán zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).

Zákon je koncipován zcela novým způsobem. Je zákonem o službách, nikoliv primárně o knihovnách. Těmi se zabývá jen v okamžiku, kdy je nutno knihovnické služby institucionalizovat. Vychází ze změn principů reformy veřejné správy a předpokládá vytvoření systému veřejných knihoven a zejména knihovnických a informačních služeb. Jedním ze základních východisek je předpoklad, že knihovny mají pracovat v celostátně koordinovaném systému. [ČERŇOVÁ, 2008]

Paragraf 1 stanovuje předmět úpravy, kterým je systém knihoven poskytující veřejné knihovnické a informační služby a podmínky provozování tohoto systému. Dále uvádí, že se tento zákon nevztahuje na knihovny provozované na základě živnostenského oprávnění.

Paragraf 2 vymezuje základní pojmy. Vymezuje například knihovnu jako zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby dále v zákoně vymezené. Dále vymezuje knihovní dokument, knihovní fond, meziknihovní služby, historický fond, konzervační fond, specializovaný fond a provozovatele knihovny. Popisuje regionální funkce jako funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Paragraf 3 předkládá systém veřejných knihoven, který tvoří:

- knihovny zřízené Ministerstvem kultury-Národní knihovna České republiky, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Moravská zemská knihovna v Brně
- krajské knihovny, zřízené příslušným orgánem kraje
- základní knihovny, zřízené příslušným orgánem obce
- specializované knihovny.

Paragraf 4 definuje veřejné knihovnické a informační služby, které knihovny poskytují bezplatně. Zároveň paragraf uvádí i výjimky, za kterých je možné provozovat služby za úplatu. Služby spočívají ve zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny, v poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší, ve zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy a umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup. Provozovatel knihovny může poskytovat další služby spočívající zejména

v umožnění přístupu k placeným informacím na internetu, v kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti, ve vydávání tematických publikací, v poskytování reprografických služeb, v poskytování písemných bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší. Poskytovatel knihovny vydá knihovní řád, v němž stanoví podrobnosti poskytování knihovnických a informačních služeb.

Paragrafy 5, 6, 7 a 8 řeší evidenci knihoven. Evidenčním místem zákon stanoví Ministerstvo kultury České republiky. Díky zákonné evidenci existuje přehled o veřejných knihovnách. K evidenci musí být přiložen výpis z veřejného rejstříku nebo zřizovací listina či statut. Při jakékoliv změně údajů je provozovatel povinen změnu nahlásit. Zákon dává ministerstvu možnost zrušit zápis v evidenci knihoven, pokud knihovna přestane splňovat znaky knihovny. Výhodou pro knihovny zařazené v evidenci je možnost využívat státních dotací.

Paragraf 9 definuje Národní knihovnu České republiky jako knihovnu s univerzálním knihovním fondem doplněným specializovanými fondy. Národní knihovna trvale uchovává konzervační fond a historický fond. Zákon říká, že Národní knihovna je centrem systému knihoven a v systému vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti.

Paragraf 10 charakterizuje Knihovnu a tiskárnu pro nevidomé K. E. Macana, jejíž služby jsou určené především zrakově postiženým uživatelům. Tento paragraf charakterizuje i Moravskou zemskou knihovnu v Brně, která plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji.

Paragraf 11 definuje krajskou knihovnu a její funkce. Krajská knihovna je knihovna s univerzálním knihovním fondem, případně doplněným o specializované fondy, trvale uchovává konzervační fond a historický fond. Krajská knihovna je součástí systému knihoven vykonávající koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti. Krajská knihovna spolupracuje s Národní knihovnou při zpracování národní bibliografie a souborného katalogu, zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze. Krajská knihovna je krajským centrem meziknihovnických služeb. Důležitou roli hraje při zajišťování regionálních funkcí.

Paragraf 12 vymezuje základní knihovnu jako knihovnu s univerzálním knihovním fondem nebo se specializovaným knihovním fondem. Zákon říká, že základní knihovna je součástí systému knihoven vykonávající informační, kulturní a vzdělávací činnost.

Paragraf 13 se zabývá specializovanou knihovnou, která je institucí vykonávající koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti.

Paragraf 14 řeší meziknihovní služby jako služby mezi žádající a dožádanou knihovnou. Provozovatel knihovny, který nemá ve fondu knihovní dokument, jež uživatel žádal, má povinnost v rámci meziknihovní služby požádat provozovatele jiné knihovny o zprostředkování tohoto knihovního dokumentu. Dožádaná knihovna má povinnost dokument zprostředkovat výpůjčkou nebo kopií dokumentu. Tato meziknihovní služba je poskytována bezplatně. Provozovatel může požadovat pouze úhradu na dopravu knihovního dokumentu.

Konkrétní náležitosti této služby stanoví prováděcí právní předpis.

Paragraf 15 popisuje podporu knihoven, kdy provozovateli knihovny mohou být z peněžních prostředků státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuty dotace. A to dotace na podporu vědy a výzkumu, zavádění nových technologií, podporu propojení knihoven v síti, zpracování informačních pramenů do elektronické podoby, doplnění knihovního fondu, jeho ochranu, zpřístupnění knihovních fondů pro občany se zdravotním postižením, projekty v oblasti kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti, zajištění výkonu regionálních funkcí, odborné vzdělávání pracovníků knihoven, výstavbu nebo rekonstrukci objektu knihovny nebo vybavení objektu knihovny zabezpečovacími a protipožárními systémy.

Podmínky poskytování účelově určených dotací řeší vládní nařízení ze dne 29. května 2002 č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven. Využití těchto dotací má základní podmínku pro provozovatele. Žádající knihovna musí být zapsána v evidenci knihoven Ministerstva kultury. [Česko, 2002]

Paragrafy 16 a 17 řeší evidenci a revizi knihovního fondu. Zákon udává provozovateli povinnost vést evidenci knihovního fondu tak, aby jednotky byly nezaměnitelné. K ověření souladu evidenčních záznamů a faktického stavu knihovních jednotek je provozovatel povinen provádět revize knihovního fondu. Dle velikosti knihovního fondu je daná periodicita revize. Dále zákon stanovuje podmínky, za kterých je možno z knihovního fondu vyřazovat knihovní jednotky a ukládá knihovnám nabídkovou povinnost.

Paragraf 18 ukládá provozovateli knihovny povinnost zajistit ochranu knihovního fondu. Provozovatel má povinnost umístit fond do vhodných podmínek pro poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. Dále má zajistit ochranu před odcizením a poškozením a ochranu před nepříznivými vlivy prostředí. Zákon považuje za ochranu restaurování knihovních dokumentů a jejich převedení na jiný druh nosiče.

Paragrafy 19, 20 a 21 řeší sankce, což je v knihovních zákonech novinkou. Sankce se týkají jak nedodržování evidence v evidenci Ministerstva kultury, tak nedodržení zákona při revizi.

Jako sankce za tyto přestupky zákon stanoví pokuty.

Poslední paragrafy 22-26 se týkají zmocňovacího ustanovení, společných, přechodných a závěrečných ustanovení. Dále ruší zákon č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon). Paragraf 26 udává nabývání účinnosti na den 1. ledna 2002. [Česko, 2001]

Knihovní zákon byl dlouho očekáván knihovnickou obcí. V zákonu se projevuje reflexe nových rolí knihoven, jejich finanční podpora, evidence a sankce. Zákon byl a je velmi diskutovaný. Mezi nejvíce zmiňované záporné patří nejasná kategorizace knihoven a jejich postavení. Knihovní zákon si je možné prohlédnout v plném znění v příloze č. 1.

3.3 Novely knihovního zákona

V dnešní době má knihovní zákon již dvě novely. První novela nabyla účinnosti v roce 2005 a jedná se o zákon č. 1 ze dne 26. prosince 2004, kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní). Tato novela upravila zákon především v paragrafu 11, kde novelizuje převod financování výkonu regionálních funkcí ze státu na jednotlivé kraje. [Česko, 2005]

Druhá novela nabyla účinnosti v roce 2006 a jedná se o zákon č. 341 ze dne 24. května 2006, kterým se mění zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Tato novela v přístupu nově formulovala umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup. Změna proběhla i v posunutí termínu povinného připojení internetu do knihovny o rok, tedy do 31. prosince 2007. Celý zákon č. 257/2001 Sb., knihovní zákon je přiložen v příloze diplomové práce. [Česko, 2006]

Na základě analýzy legislativní podpory knihoven lze říci, že zákony ovlivňují postavení a funkci knihoven, a to jak v pozitivním slova smyslu, tak i v negativním. Příkladem je politicky ovlivněný zákon z roku 1959. Knihovny potřebují pružný zákon, který bude reagovat na změny ve společnosti (politické, ekonomické, vývojové) a tím i měnící se potřeby čtenářů.

4. Veřejné knihovny Plzeňského kraje v letech 1990-1999

Časové rozpětí dvaceti let, kterými se diplomová práce zabývá, rozdělila autorka do dvou oddělených období. Nejprve je přistoupeno k charakteristice období let 1990-1999 a navázáno je obdobím let 2000-2010. K rozdělení na dvě časové etapy přiměl autorku fakt, že v každém z desetiletí bylo fungování knihoven ovlivněno jinými faktory.

4.1 Charakteristika situace v bývalém Západočeském kraji v období 1990-1999

V první období 1990-2000 byl dnešní Plzeňský kraj krajem Západočeským. Západočeský kraj vznikl ustanovením zákonem č. 36/1960 Sb., o územním členění státu. Tento kraj fungoval do roku 2000, kdy zanikl zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Zákon vymezoval kraj do 10 územních okresů:

- Domažlice
- Cheb
- Karlovy Vary
- Klatovy
- Plzeň-jih
- Plzeň-město
- Plzeň-sever
- Rokycany
- Sokolov
- Tachov.

Obr. č. 1 Západočeský kraj [Wikipedie, 2011-05-30]

4.2 Fungování knihoven v Západočeském kraji

Stejně jako na území celé České republiky i na území Západočeského kraje se rozvinuly dva kooperační systémy: střediskový systém veřejných knihoven a okresní systém knihoven.

4.2.1 Střediskový systém knihoven

Právním podkladem pro budování systému byl vzorový statut střediskové knihovny, vydaný výnosem ministerstva kultury z roku 1969, který vycházel ze dvou variant budování střediskových knihoven. Podle první zůstala přidružená knihovna samostatným zařízením té které obce. Podle druhé varianty byla přidružena k organizaci formou pobočky.

Střediskový systém veřejných knihoven fungoval tak, že středisková knihovna ve větší obci zajišťovala pro malé místní knihovny s dobrovolným pracovníkem odbornou pomoc a další služby, např. výběr a nákup knih a časopisů, tvorbu výměnných souborů apod. Tento kooperační systém umožnil účelnou dělbu práce a efektivní využití finančních prostředků, neboť jednou investovaná částka byla mnohonásobně využita spolupracujícími knihovnami. Tento systém měl mimořádný význam pro fungování knihoven v malých obcích, kde byla garance průběžné aktualizace knihovního fondu a udržení odborného standardu služeb. [SKIP, 2011-03-22]

Ve výtípaných obcích perspektivního významu byla provedena profesionalizace knihoven a k těmto knihovnám byly organizačně připojeny místní lidové knihovny s neprofesionálními

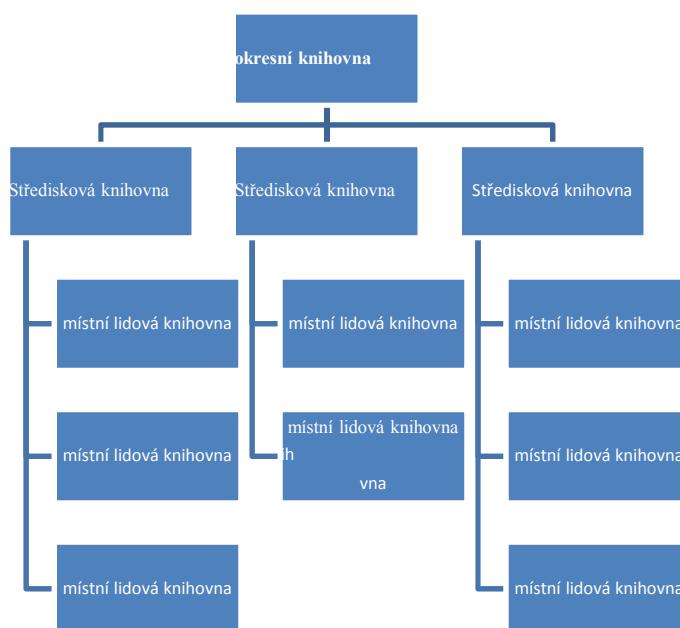
knihovníky. Na střediskový systém postupně navazovalo budování celookresních systémů knihovnických a informačních služeb. Funkci odborného a metodického ústředí vykonávala okresní knihovna. [ČERŇOVÁ, 2008]

Střediskový systém plnil funkci dnešních regionálních funkcí na všech úrovních veřejné knihovnické sítě.

4.2.2 Okresní systém knihoven

Okresní systém veřejných knihoven fungoval tak, že okresní knihovna (případně městská knihovna v okresním městě) poskytovala střediskovým knihovnám a dalším menším knihovnám na území okresu metodickou pomoc a různé druhy služeb, např. společný nákup knih a časopisů, jejich zpracování a vytváření výměnných souborů knih. [SKIP, 2011-03-22]

Obr. č. 2 Organizační struktura střediskového systému

4.3 Transformace a dopad na knihovny Západočeském kraji

Počátkem sledovaného období se změnilo politické ovzduší a po sametové revoluci se započalo s budováním demokratického režimu. Potřebné změny se nepodařilo prosadit přijetím nového knihovního zákona a i nadále platil zákon č. 53/1959 Sb., ze dne 9. července 1959, o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon). Zákon o jednotné soustavě knihoven se v porevoluční době stal zastaralým a dostal se do rozporu se změnami společnosti. Ke změnám však došlo ve státní správě.

Do konce roku 1992 byly knihovny ve všech okresních městech zřizovány okresním úřadem. Rozhodující vliv na další existenci a funkce okresních knihoven měl zákon č. 425/1990 Sb., ze dne 9. 10. 1990, o okresních úřadech, který časově omezil jejich zřizovatelská práva ke knihovnám pouze do 31. 12. 1992.

Tímto ustanovením byla zahájena tzv. „transformace“ okresních knihoven. Takto je označován přesun zřizovatelských pravomocí z okresního úřadu na městský úřad v příslušném okresním městě.

Přesun zřizovatelských kompetencí ze státu na města byl od samého počátku živelný, bez vymezených pravidel, postupů, analýz i stanovení cílů a byl provázen řadou negativních jevů. Častým jevem při transformaci bylo zrušení finančních dotací na zajištění funkcí z okresního úřadu. Došlo k podstatnému útlumu či úplnému zrušení regionálních služeb a kooperačních vazeb mezi knihovnami v okrese, což zapříčinilo rozpad kooperativních systémů knihoven.

Ministerstvo kultury České republiky vydalo doporučení čj. 13 235/90 určené okresním úřadům, týkající se řízení knihovnictví v okresech. Dokument ministerstvo sepsalo za účelem bezproblémové realizace změn. Aby realizace změn v knihovnách nevedla ke zhoršování podmínek pro činnost a rozvoj knihoven a pro plnění jejich kulturních, vzdělávacích a informačních funkcí. Doporučení vydalo Ministerstvo kultury České republiky v souladu s § 17, odst. a) zákona č. 429 ze dne 9. října 1990.

Mezi doporučení patřilo například dodržování těchto pravidel:

- aby součástí smluvních vztahů byly dohody o sdružování finančních prostředků kooperujících knihoven
- aby přemísťování knihoven nebo jejich částí bylo realizováno pouze do vhodných prostor
- zabezpečovat všem občanům a institucím v okrese všeobecný a rovný přístup ke kulturním hodnotám a odborným informacím obsaženým v knihovních a informačních fondech
- koordinovat tvorbu, zpracování, ochranu a využívání knihovních a informačních fondů v obvodu své působnosti se zřetelem ke kulturním a informačním potřebám občanů
- poskytovat knihovnám a informačním pracovištím v obvodu své působnosti poradenské a odborné služby, organizovat pro ně odborné vzdělávací akce

- koordinovat a zavádět moderní technologie a technologické prostředky ke zvýšení kvality a efektivnosti poskytovaných služeb
- se souhlasem jednotlivých obcí sdružovat finanční prostředky určené na nákup knihovnických fondů pro místní lidové (veřejné) knihovny, na jejich zařízení, vybavení, provoz a odměňování jejich knihovníků. [Doporučení Ministerstva kultury České republiky, 1991]

35 okresních úřadů uzavřelo dohodu s příslušným městským úřadem o převodu zřizovatelské pravomoci ke knihovně s tím, že regionální funkce v rámci okresu bude dále zajišťovat příslušná městská knihovna v okresním městě, případně jiná organizace. I přes tuto dohodu došlo ke snižování nebo rušení finančních dotací na zajištění regionálních funkcí. Docházelo tedy k podstatnému útlumu či úplnému zrušení regionálních funkcí a kooperačních vazeb mezi knihovnami v okrese.

V naprostém rozporu s celosvětovým trendem docházelo k rušení a rozpadu kooperativních systémů knihoven zřizovaných obcemi. V období od roku 1993 zaniklo více než 30 % střediskových knihovnických systémů.

Taková to transformace ohrozila garantování rovnoprávného přístupu občanů k informacím prostřednictvím knihoven, snížení dostupnosti knihovnických a informačních služeb v malých městech a obcích, zvýšení rozdílu v kvalitě a komplexnosti služeb, likvidaci knihovních fondů a rozpad kooperačních vazeb a tím i nesoběstačnost knihoven. [SKIP, 2011-03-22]

Fakticky ustanovení zapříčinilo zpřetrhání vazeb mezi okresními knihovnami a střediskovými knihovnami. Vazby se také zpřetrhaly na úrovni střediskových a městských lidových knihoven. Střediskové knihovny byly převedeny na obce/města a městské lidové knihovny nesly status organizace nebo organizační složky.

Zmiňované dopady transformace se nevyhnuly ani knihovnám v Západočeském kraji. Doklad o změnách a jejich dopadech, jsou statistické výkazy z těchto let. Tyto statistické doklady budou dále analyzovány.

5. Analýza změn veřejných knihoven Plzeňského kraje v letech 1990-1999

Tato kapitola je výsledkem autorčiny analýzy statistických údajů za daném období. Autorka představuje statistické údaje pro jednotlivé roky, ty jsou dále porovnány a pro jasnou přehlednost graficky zobrazeny. Veřejné knihovny jsou analyzovány dle okresů, pod které patříly. Pro tuto diplomovou práci vybrala autorka jako sledované ukazatele:

- Počet knihoven, počet poboček, počet střediskových knihoven a počet neprofesionálních knihoven
- stavy knihovnických fondů
- počet výpůjček (v ukazateli výpůjčky jsou uváděny veškeré typy dokumentů dohromady)
- počet čtenářů
- počet návštěvníků (to znamená počty návštěv registrovaných čtenářů).

Tyto kategorie statistických ukazatelů vybrala autorka z důvodu, že fondy a výpůjčky umožňují udělat si celkový obraz o obratu fondu. Velikost fondu je ukazatel svědčící o bohatství knihoven v regionu. Pokud se tento ukazatel porovná s počtem návštěvníků a výpůjček, lze dokázat efektivitu jeho využití. Tyto ukazatele a výsledky kapitol se zaměřením na statistické údaje mohou vytvořit nástroj pro porovnání s jinými regiony nebo pro benchmarking (vyhodnocování výkonu a kvality činnosti knihoven metodou benchmarkingu).

5.1 Rok 1990 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

Rok 1990 bude pro analýzu rokem výchozím. Práce zde porovnává vývojové změny, které jsou sledovány na zmiňovaných vybraných ukazatelích. Tento rok je výchozím i v rozdělení knihoven do okresů, jež jsou sledovány. Jsou to okresy: Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany, Sokolov a Tachov.

tab. č. 1 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1990

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1990	890	6 198 850	5 960 483	157 479	1 279 675

Počet knihoven v roce 1990

V roce 1990 měla síť veřejných knihoven západních Čech celkem 713 knihoven se 177 pobočkami. Na území západočeského kraje byla jedna státní vědecká knihovna a 80 knihoven městských. V této síti knihoven měla nejdůležitější roli Státní vědecká knihovna v Plzni. Z celkového počtu 890 knihoven včetně jejich poboček bylo 622 knihoven neprofesionálních. Dále v kraji pracovalo 108 střediskových knihoven (viz příloha č. 2).

Ve srovnání s rokem 1989 se zvýšil počet knihoven o 51 a naopak došlo ke snížení počtu poboček o 53. Zrušeny byly 2 pobočky, ostatní se staly samostatnými knihovnami v souvislosti s dezintegračními tendencemi ve státoprávním uspořádání s následným osamostatňováním obcí. [PROKOP, 1990]

Stav knihovního fondu v roce 1990

V roce 1990 vykazovaly knihovny Západočeského kraje celkem 6 198 850 knihovních jednotek ve svých fondech. Z toho Státní vědecká knihovna měla 2 237 823 jednotek a ostatní knihovny 3 961 027 knihovních jednotek.

Početní stav knihovního fondu oproti letům minulým stagnoval vzhledem k rozsáhlému vyřazování zastaralé politické literatury a k vyšším cenám knih a časopisů. Úbytek knihovních jednotek je o 52 % vyšší než v roce 1989, přírůstek je vyšší o 7 %. [PROKOP, 1990]

Výpůjční služby v roce 1990

V roce 1990 proběhlo ve veřejných knihovnách celkem 5 960 483 výpůjček. Z toho proběhlo 432 263 výpůjček ve Státní vědecké knihovně a 5 528 220 výpůjček v ostatních knihovnách.

Tento stav výpůjček klesl na 87 % úrovně roku 1989.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1990

Rok 1990 vykazoval 157 479 čtenářů, z toho 12 205 čtenářů Státní vědecké knihovny v Plzni a 145 274 v ostatních knihovnách.

Návštěvníků knihoven bylo v roce 1990 celkem 1 279 675. Z toho 113 977 ve Státní vědecké knihovně a 1 165 698 v ostatních knihovnách. Tyto čísla vykazují pokles na 89 % úrovně roku 1989.

Rok 1990 přinesl menší počty ve všech sledovaných ukazatelích. Důvody tohoto poklesu kvantitativních výkonů jsou odrazem společensko-politické situace a organizačních problémů

jako byly například rekonstrukční práce ve Státní vědecké knihovně v Plzni, uzavření některých knihoven či stěhování okresní knihovny Tachov.

5.2 Rok 1991 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

Rok 1991 přinesl ve všech kvantitativních ukazatelích pokles. Jedním z důvodů poklesu je zdražování literatury a zvyšování nákladů na činnost knihoven.

tab. č. 2 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1991

rok 1991	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	872	6 154 393	4 922 474	149 769	1 216 624

Počet knihoven v roce 1991

Celkový počet knihoven v roce 1991 byl 890. Z toho bylo vykázáno 764 knihoven a 108 poboček. Z celkového počtu knihoven bylo 670 neprofesionálních. Na území Západočeského kraje pracovala 1 státní vědecká knihovna, 84 městských knihoven a 63 střediskových knihoven.

Ve srovnání s rokem 1990 lze sledovat pokles celkově o 18 knihoven. V každém z okresů Domažlice, Karlovy Vary a Klatovy byly zrušeny 2 knihovny a v Plzni-městě došlo ke zrušení 1 pobočky. Dále došlo ke zrušení 4 knihoven v okrese Tachov a nejvíce, 7 knihoven, bylo zrušeno v okrese Plzeň-jih, kde se projevil zásah do struktury veřejného knihovnictví zrušením funkce okresní knihovny (viz příloha č. 3).

Stav knihovního fondu v roce 1991

V roce 1991 měly veřejné knihovny Západočeského kraje ve svých fondech celkem 6 154 393 knihovních jednotek. Z toho měla Státní a vědecká knihovna Plzeňského kraje 2 218 726 knihovních jednotek a ostatní knihovny 3 935 667 knihovních jednotek.

V roce 1991 bylo tedy ve fondech o 44 457 knihovních jednotek méně. Snížení přírůstků knihovních jednotek bylo celkem o 35 %. Celkové snížení způsobilo vyřazování zastaralé a nevhodné literatury a zvýšení cen knih i jiných dokumentů. [HENDRYCHOVÁ, 1992]

Výpůjční služby v roce 1991

Knihovny v roce 1991 vykazaly celkem 4 922 474 výpůjček. Ve Státní a vědecké knihovně proběhlo v roce 1991 413 690 výpůjček. V ostatních knihovnách proběhlo 4 508 784 výpůjček.

I v těchto kvantitativních údajích lze sledovat pokles oproti roku 1990. Ve veřejných knihovnách Západočeského kraje proběhlo v roce 1991 o 1 038 009 výpůjček méně. Toto číslo dokládá změny v evidenci výpůjčních služeb. V roce 1991 došlo ke zrušení vykazování prolongací. Celkově došlo k poklesu výpůjček o 17,4 %.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1991

V roce 1991 měly veřejné knihovny Západočeského kraje 145 769 čtenářů, z toho 9 302 čtenářů bylo registrovaných ve Státní vědecké knihovně a 136 467 čtenářů v ostatních knihovnách. Celkový počet návštěvníků knihoven byl v daném roce 1 216 624, z tohoto čísla bylo 108 181 návštěvníků Státní vědecké knihovny. Rok 1991 přinesl pokles o 7 % v počtu čtenářů a 5% v počtu návštěvníků.

Rok 1991 byl rokem, kdy byl na všech sledovaných úrovních zaznamenán pokles. Kvůli rušení knihoven došlo i ke snižování počtu pracovníků. V roce 1990 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje pracovalo 529,4 zaměstnanců a v roce 1991 jen 480,67 zaměstnanců.

5.3 Rok 1992 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

Rok 1992 zaznamenává tendence snižování ve všech sledovaných ukazatelích. Změnou v síti veřejných knihoven Západočeského kraje je nové začlenění knihoven odborových (DK Škoda a ŽBC Hrádek). Změny nastaly také v okr. Plzeň-jih, kde zahájilo provoz 5 městských lidových knihoven. Na Domažlicku byla otevřena 1 městská lidová knihovna. K opačným změnám došlo v okrese Cheb, kde ubyla 1 knihovna. Na Karlovarsku ubylo 7 knihoven, v okrese Klatovy 3 knihovny, na Tachovsku 4 knihovny. [HENDRYCHOVÁ, 1993]

tab. č. 3 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1992

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1992	861	6 141 574	4 930 646	132 043	1 091 846

Počet knihoven v roce 1992

V roce 1992 fungovalo na území Západočeského kraje 861 knihoven. Z toho bylo 755 knihoven a 106 poboček. V kraji pracovala 1 státní vědecká knihovna, 9 knihoven okresních, 84 městských a 65 knihoven střediskových. Celkový počet neprofesionálních knihoven fungujících v roce 1992 byl 661. Analýza počtu knihoven vykazuje celkový počet 29 zrušených knihoven. (viz příloha č. 4)

Stav knihovního fondu v roce 1992

Knihovní fond veřejných knihoven Západočeského kraje obsahoval v roce 1992 celkem 6 141 574 jednotek. Z toho 2 190 937 bylo ve fondu Státní vědecké knihovny v Plzni a 3 950 637 v ostatních knihovnách.

Stav knihovního fondu se snížil o 12 819 knihovních jednotek. Snížení nastalo v důsledku vyřazování zastaralé literatury, vyřazování duplikátů dokumentů, vyřazování nevyhovujících dokumentů pro nové učební programy škol a také v důsledku finančních problémů.

Výpůjční služby v roce 1992

Veřejné knihovny Západočeského kraje v roce 1992 vykázaly celkem 4 930 646 výpůjček. Z toho 401 739 výpůjček se odehrálo ve Státní vědecké knihovně v Plzni a 4 528 907 v ostatních knihovnách. V roce 1992 se výpůjčky jako jediný ukazatel zvýšily, a to o 20 123 knihovních jednotek.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1992

Rok 1992 přinesl snížení počtu čtenářů i návštěvníků. Celkem měly veřejné knihovny 132 043 evidovaných čtenářů. Z toho 8 859 čtenářů bylo Státní vědecké knihovny a 123 184 čtenářů ostatních knihoven. Celkové číslo počtu čtenářů kleslo o 9,7 %.

V roce 1992 navštívilo veřejné knihovny Západočeského kraje celkem 1 091 846 návštěvníků. Z toho celkem 10 643 navštívilo Státní vědeckou knihovnu v Plzni. Počet návštěvníků se v daném roce snížil o 27 240, čili o 2,5 %. [HENDRYCHOVÁ, 1993]

V roce 1992 se v činnosti knihoven negativně projevil následky postupného rozpadu centralizovaných a střediskových systémů knihoven. Průvodní problémy se týkaly zajištění sběru statistických dat. Příkladem se stal okres Klatovy, kde se vytvořily 3 samostatné knihovnické oblasti Klatovsko, Sušicko a Horažďovicko.

5.4 Rok 1993 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

V roce 1993 se opět projevoval rozpad střediskových systémů, docházelo ke snižování úvazků nebo k odchodům profesionálních pracovníků. V obcích docházelo k snížení funkcí knihoven až na nezbytné minimum. Docházelo ke kumulaci činnosti knihovníků, kdy řada z nich vykonávala další práce nařízené městským nebo obecním úřadem. [MAIXNEROVÁ, 1994]

tab. č. 4 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1993

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1993	836	6 238 462	5 174 3523	128 942	1 211 631

Počet knihoven v roce 1993

V roce 1993 pracovalo v Západočeském kraji celkem 836 knihoven. V kraji pracovalo 739 knihoven a 97 poboček. Dále v kraji fungovala 1 státní vědecká knihovna, 9 knihoven okresních a 58 knihoven střediskových. Počet neprofesionálních knihoven se snížil oproti roku 1992 na číslo 645 (viz příloha č. 5).

V porovnání s rokem 1992 se celkový počet snížil o 16 knihoven. Největší úbytek knihoven byl zaznamenán v okrese Klatovy (celkem o 11 knihoven), v okrese Domažlice a Cheb (po 3 knihovnách), v okrese Plzeň-sever (o 1 knihovnu). V okrese Tachov byly zrušeny 4 knihovny a 4 pobočky byly převedeny do městských lidových knihoven v souvislosti s nově vzniklými obecními úřady. [MAIXNEROVÁ, 1994]

Stav knihovního fondu v roce 1993

V roce 1993 se rozrostl knihovní fond veřejných knihoven Západočeského kraje na celkové číslo 6 238 462 knihovních jednotek. Ve Státní vědecké knihovně v Plzni bylo 2 172 585 knihovních jednotek a v ostatních knihovnách 4 065 877 jednotek. Po dvou letech klesajících čísel přinesl rok 1993 zvýšení o 115 240 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 1993

Veřejné knihovny Západočeského kraje v roce 1993 zaznamenaly 5 174 352 výpůjček. Ve Státní vědecké knihovně proběhlo 461 268 výpůjček. V porovnání s rokem 1992 došlo ke zvýšení cirkulací o 243 706 knihovních jednotek, což je nárůst o 4,94 %.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1993

V roce 1993 se snížil počet čtenářů na číslo 128 942, což je pokles o 3 101 čtenáře. Z tohoto počtu náleželo 9 664 čtenářů na Státní vědeckou knihovnu a 119 278 čtenářů na ostatní knihovny. Celkový pokles byl o 2,35 %.

Naopak návštěvnost v roce 1993 stoupla o 2,02 % na celkové číslo 1 211 631. Z toho proběhlo 122 350 návštěv ve Státní vědecké knihovně a 1 089 281 v ostatních knihovnách. Číslo oproti roku 1992 vzrostlo o 23 997 návštěvníků.

V roce 1993 pracovalo pro 739 knihoven a 97 poboček 474,95 pracovníků, z toho 384,90 pracovníků odborných.

5.5 Rok 1994 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

Také rok 1994 vykazoval pokles v počtu knihoven a pracovníků. Došlo ke zvýšení registrovaných čtenářů a návštěvnosti knihoven. V roce 1994 pokračovaly problémy se získáváním statistických údajů od místních knihoven. Snaha o získání vyplněných statistických sumářů byla v některých případech neúspěšná kvůli neochotě starostů obcí poskytovat statistické informace. Součtové formulace zpracovávaly okresní knihovny nasčítáním výsledků za jednotlivé typy knihoven.

tab. č. 5 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1994

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1994	833	5 668 091	5 326 613	129 387	1 263 836

Počet knihoven v roce 1994

Počet knihoven se v roce 1994 snížil o 5. Celkem v roce 1994 pracovalo v Západočeském kraji 833 knihoven, z toho 751 knihoven a 82 poboček. V kraji fungovala 1 státní vědecká knihovna a 7 knihoven okresních. Snížil se počet střediskových knihoven (celkem 55) a zvýšil počet městských knihoven-celkem 88 (viz příloha č. 6).

Změny nastaly mezi místními knihovnami-k nim byly zahrnuty dvě bývalé odborové knihovny. Došlo ke zrušení dvou okresních knihoven a jejich přechodu na statut městských knihoven. Změny se týkaly Klatov a Rokycan. [MAIXNEROVÁ, 1995]

Stav knihovního fondu v roce 1994

V roce 1994 došlo ke zkreslení v počtu přírůstků a úbytků ve statistice. Důvodem bylo započtení fondu bývalých okresních knihoven do úbytku a následné vykázání stejného počtu jednotek v přírůstku městských knihoven a místních lidových knihoven. Skutečný přírůstek knihovního fondu byl nižší oproti předcházejícím obdobím. Úbytek fondu se zvýšil především z důvodu vyřazování zastaralé a duplicitní literatury. [MAIXNEROVÁ, 1995]

Statistiky v roce 1994 vykazovaly ve fondu veřejných knihoven celkem 5 668 091 knihovních jednotek, z toho ve Státní vědecké knihovně 1 521 650 knihovních jednotek a v ostatních knihovnách 4 146 441 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 1994

Výpůjčky ve veřejných knihovnách Západočeského kraje vzrostly oproti roku 1993 o 191 377. Celkem proběhlo 5 326 614 výpůjček. Výpůjční služby byly ve Státní vědecké knihovně využity 422 152 krát a v ostatních knihovnách celkem 4 904 461krát. Procentuálně vyjádřený nárůst dělá 4,06 %.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1994

V roce 1994 došlo k nepatrnému zvýšení o 224 registrovaných čtenářů. Celkem bylo ve veřejných knihovnách Západočeského kraje zaregistrováno 129 387 čtenářů. Z toho 9 885 čtenářů Státní vědecké knihovny a 119 502 čtenářů v ostatních knihovnách v kraji.

Stoupající trend v roce 1994 se týkal i návštěvnosti v knihovnách. Počet návštěvníků dosáhl celkového čísla 1 263 836. Z toho 148 364 navštívilo Státní vědeckou knihovnu. V ostatních knihovnách proběhlo 1 115 472 návštěv. Celkově návštěvnost vzrostla o 26 191 návštěvníků.

5.6 Rok 1995 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

V roce 1995 došlo pouze k menším změnám oproti roku 1994. Došlo ke zrušení 3 poboček, ale nově byly otevřeny pobočky 2. Knihovny i nadále provázely problém se získáváním statistických údajů od místních knihoven.

tab. č. 6 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1995

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1995	815	5 724 904	5 361 797	130 418	1 297 511

Počet knihoven v roce 1995

V roce 1995 ubylo celkem 17 knihoven (všechny spadající do sítě neprofesionálních knihoven). Zrušeny byly 3 pobočky okresních knihoven. Nově byly otevřeny 2 pobočky při okresní knihovně Karlovy Vary – Drahovice a Nová Role – a 1 pobočka při Státní vědecké knihovně v Plzni – Rakouská knihovna. [MAIXNEROVÁ, 1996]

Celkově fungovalo v kraji 815 knihoven z toho 734 knihoven a 81 poboček. V roce 1995 pracovala také 1 Státní vědecká knihovna, 7 okresních knihoven, 88 městských knihoven, 51 střediskových knihoven a celkem 638 knihoven bylo neprofesionálních. (příloha č. 7)

Stav knihovního fondu v roce 1995

Přírůstky knihovních jednotek byly nižší než v předcházejících letech, knihovny neměly finanční prostředky na nákup knih. Ve fondech veřejných knihoven Plzeňského kraje bylo v roce 1995 celkem 5 724 904 knihovních jednotek. Ve Státní vědecké knihovně bylo celkově 1 546 286 knihovních jednotek a v ostatních knihovnách 4 178 618 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 1995

Celkem v roce 1995 proběhlo 5 361 797 výpůjček. Došlo tedy k nárůstu o 35 183 výpůjček. Ve Státní vědecké knihovně proběhlo 483 259 výpůjček a ostatní knihovny v roce 1995 vykazovaly 4 878 538 výpůjček.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1995

Stejně jako rok předešlý i rok 1995 vykazoval mírné zvýšení v počtu čtenářů i návštěvníků. V roce 1995 bylo zaregistrováno v knihovnách Západočeského kraje celkem 130 418 čtenářů. Registrovaných čtenářů bylo ve Státní vědecké knihovně celkem 11 103 a v ostatních knihovnách v kraji 119 315 čtenářů. Rok 1995 přinesl tedy nárůst o 1 031 čtenářů.

Stejně tendence vykazovaly statistiky v počtu návštěvníků. Veřejné knihovny Západočeského kraje navštívilo v roce 1995 1 297 511 návštěvníků. Ve Státní vědecké knihovně činil počet návštěvníků 277 649 a v ostatních knihovnách 1 119 862.

Rok 1995 nepřinesl oproti roku 1994 velké změny. Počet knihoven se snížil o 18. Došlo ke zvýšení počtu knihovních jednotek o 56 813. Počet výpůjček se zvýšil o 35 183 a také počty čtenářů a návštěvníků měly vzrůstající tendenci.

5.7 Rok 1996 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

Ani rok 1996 nebyl výjimkou v problémech se statistickým vykazováním. V roce 1996 do celkových statistik nedodalo údaje 8 knihoven.

V roce 1996 lze v náplni práce knihovníků pozorovat odklon od klasické knihovnické práce jakou je například pořádání kulturních akcí, exkurzí apod. Náplň práce se rozšířila i na vydávání zpravodajů příslušných obcí, pořádání festivalů práci v městských úřadech. Na činnosti všech knihoven se podílelo celkem 392,2 pracovníků. [MAIXNEROVÁ, 1997]

tab. č. 7 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1996

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1996	797	5 781 718	5 508 332	129 913	1 353 350

Počet knihoven v roce 1996

V Západočeském kraji v roce 1996 opět došlo ke snížení počtu knihoven o 14. Zrušeny byly dvě okresní knihovny. Nově vzniklo Okresní středisko knihovnických služeb v Domažlicích a Městská knihovna B. Němcové v Domažlicích. Součástí Městského kulturního střediska v Tachově se stala bývalá okresní knihovna. [MAIXNEROVÁ, 1997]

V celém kraji pracovalo 720 knihoven se 77 pobočkami, celkem tedy 797 knihoven. Z toho 1 státní vědecká knihovna, 6 knihoven okresních, 89 městských a 43 střediskových knihoven. Z celkového počtu 797 bylo 624 knihoven neprofesionálních (viz příloha č. 8).

Stav knihovního fondu v roce 1996

Přírůstek do fondu veřejných knihoven v roce 1996 byl 56 814 knihovních jednotek. V roce 1996 bylo tedy ve fondech knihoven v Západočeském kraji celkem 5 781 718 knihovních jednotek. Z toho 1 566 434 bylo ve fondu Státní vědecké knihovny a 4 215 284 jednotek v ostatních knihovnách.

Výpůjční služby v roce 1996

Oblíbenost výpůjčních služeb měla i v roce 1996 stoupající tendence. Ve veřejných knihovnách proběhlo celkem 5 508 332 výpůjček. Z tohoto celkového počtu proběhlo 538 735 výpůjček ve Státní vědecké knihovně v Plzni a 4 969 597 v ostatních knihovnách. Oproti roku 1995 vzrostl počet výpůjček o 146 535.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1996

Rok 1996 přinesl úbytek v počtu registrovaných čtenářů o 505. Naopak počet návštěvníků se zvýšil o 55 839.

V roce 1996 bylo ve veřejných knihovnách Západočeského kraje registrováno celkem 129 913 čtenářů, což je 98,6 % čtenářů oproti roku 1995.

V roce 1996 přišlo do veřejných knihoven Západočeského kraje celkově 1 353 350 návštěvníků. Z toho přišlo do Státní vědecké knihovny 206 711 návštěvníků a do ostatních knihoven 1 146 639.

Rok 1996 přinesl zvýšení počtu návštěvníků knihoven, došlo ke zvýšení využívání výpůjčních služeb a zvětšil se knihovní fond veřejných knihoven Západočeského kraje. Opět došlo k úbytku knihoven, jejich počet se snížil o 14.

5.8 Rok 1997 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

V roce 1997 se stále držel trend úbytku knihoven. Celkem se stav knihoven snížil o 27. Tím došlo i ke snížení stavu pracovníků zajišťujících chod knihoven na 372, 2, z toho 328,7 pracovníků bylo odborných.

V síti knihoven došlo k dalším změnám. Okresní knihovna Karlovy Vary byla společně s galerií a muzeem sloučena v jeden subjekt pod názvem Galerie, muzea a knihovny okresu Karlovy Vary. Dále byla spojena Okresní knihovna v Sokolově s okresním muzeem v jednu organizaci s názvem Okresní muzeum a knihovna Sokolov, která se stala příspěvkovou organizací okresního úřadu.

Problém s nedodáváním ročních výkazů přetrvával i v roce 1997, kdy výkazy nedodaly 3 knihovny. [MAIXNEROVÁ, 1998]

tab. č. 8 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1997

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1997	693	4 828 344	5 644 900	127 781	1 376 576

Počet knihoven v roce 1997

Počet veřejných knihoven na území Západočeského kraje byl 693 knihoven, z toho 80 poboček a 44 knihoven střediskových. Z toho 597 knihoven bylo neprofesionálních. V síti veřejných knihoven fungovala 1 státní vědecká v Plzni, 89 městských knihoven a 6 knihoven okresních (viz příloha č. 9).

Stav knihovního fondu v roce 1997

Počet knihovních jednotek ve fondech veřejných knihoven Západočeského kraje byl 4 244 893. Ve Státní vědecké knihovně v Plzni bylo z tohoto čísla 1 583 451 knihovních jednotek a v ostatních knihovnách celkem 4 244 893 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 1997

V roce 1997 vzrostl počet výpůjček o 136 568. Celkem bylo evidováno 5 644 900 výpůjček. Z toho 605 819 proběhlo ve Státní vědecké knihovně v Plzni a v ostatních knihovnách 5 039 081.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1997

Trend z roku 1996, pokles čtenářů a nárůst návštěvníků, pokračoval i v roce 1997. Ve veřejných knihovnách bylo v roce 1997 zaregistrováno o 2 132 čtenáře méně než v roce 1996. Celkem bylo registrovaných 127 781 čtenářů. Celkem 13 168 čtenářů měla Státní vědecká knihovna v Plzni ostatní knihovny měly 114 613 čtenářů.

Návštěvnost v roce 1997 stoupla o 23 226 návštěvníků. Celkově navštívilo knihovny 1 376 576 návštěvníků, z nichž 209 306 návštěvníků měla Státní vědecká knihovna v Plzni a 1 167 270 ostatní knihovny.

Stejně jako rok 1996 přinesl i rok 1997 zvýšení počtu návštěvníků knihoven a zvýšení výpůjček. Oproti roku 1996 došlo naopak ke zmenšení velikosti knihovního fondu veřejných knihoven Západočeského kraje, snížení počtu zaregistrovaných čtenářů a došlo ke zrušení 27 knihoven.

5.9 Rok 1998 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

V síti knihoven došlo v roce 1998 ke změnám stejně jako v letech předešlých. Byly zrušeny zejména pobočky a místní knihovny, nepracovalo velké množství neprofesionálních knihoven. Rozhodnutím přednosta okresního úřadu byl v Domažlicích zrušen střediskový systém. Kvůli těmto změnám se počet knihoven snížil o 13. Činnost knihoven zajišťovalo 333,97 pracovníků. [MAIXNEROVÁ, 1999]

tab. č. 9 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1998

rok 1998	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	680	5 856 033	5 830 775	130 347	1 448 074

Počet knihoven v roce 1998

Celkový počet v síti veřejných knihoven v Západočeském kraji byl 680. Na území kraje pracovala 1 státní vědecká knihovna, 6 knihoven okresních, 89 městských a 43 střediskových. Z celkového počtu 680 knihoven bylo 584 neprofesionálních (viz příloha č. 10).

Stav knihovního fondu v roce 1998

V roce 1998 se velikost fondu veřejných knihoven zvýšila o 1 027 689 knihovních jednotek. I přes tuto skutečnost došlo v roce 1998 ke stagnaci činnosti místních knihoven, která mohla být způsobena úbytkem čtenářů. [MAIXNEROVÁ, 1999]

Celkově bylo v roce 1998 ve fondech veřejných knihoven 5 856 033 knihovních jednotek. Z toho 1 602 054 patřilo Státní vědecké knihovně v Plzni a ostatním knihovnám 4 253 979 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 1998

Stejně jako v roce 1997 došlo i v roce 1998 ke zvýšení počtu výpůjček o 185 875. Celkově ve veřejných knihovnách Západočeského kraje proběhlo 5 830 775 výpůjček. Ve Státní vědecké knihovně v Plzni proběhlo 689 435 výpůjček a v ostatních knihovnách 5 141 340 výpůjček.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1998

Poprvé od roku 1995 došlo v roce 1998 ke zvýšení počtu registrovaných čtenářů. Celkově bylo registrováno 130 347 čtenářů, z toho 13 031 čtenářů ve Státní vědecké knihovně a 117 316 čtenářů v ostatních knihovnách. Nárůst oproti roku 1997 byl 2 566 čtenářů.

V roce 1998 vykazují statistiky také nárůst návštěvnosti knihoven, a to o 71 498 osob. Celkem v roce 1998 přišlo do knihoven 448 074 návštěvníků, z toho 232 206 navštívilo Státní vědeckou knihovnu v Plzni.

5.10 Rok 1999 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

Rok 1999 byl pro veřejné knihovny v Západočeském kraji statisticky výkonnějším. Kromě snížení počtu knihoven došlo na všech sledovaných ukazatelích ke zvýšení počtů. Síť knihoven se v roce 1999 zmenšila o 9 knihoven včetně poboček. Nově byla při některých knihovnách zřízena informační centra. [MAIXNEROVÁ, 2000]

tab. č. 10 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 1999

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 1999	671	5 882 369	6 495 667	130 875	1 493 127

Počet knihoven v roce 1999

V roce 1999 fungovalo v Západočeském kraji celkem 671 knihoven včetně poboček. Počet knihoven byl 671 a poboček fungovalo 69. V Západočeském kraji pracovala 1 státní vědecká knihovna, 6 okresních knihoven, 85 městských knihoven, 4 městské pracující v okresním městě a 46 střediskových knihoven. Celkový počet neprofesionálních knihoven byl 575 knihoven (viz příloha č. 11).

Stav knihovního fondu v roce 1999

V porovnání s rokem 1998 došlo v roce 1999 ke zvýšení počtu knihovních jednotek ve veřejných knihovnách Západočeského kraje. Celkem se zvětšil o 26 336 knihovních jednotek.

Velikost fondu veřejných knihoven v roce 1999 byla 5 882 369 knihovních jednotek. Z toho se 1 620 829 jednotek nacházelo ve Státní vědecké knihovně a 4 261 540 v ostatních knihovnách.

Výpůjční služby v roce 1999

Využití výpůjčních služeb se i v roce 1999 zvýšilo, a to o 664 892 výpůjček. Celkem v roce 1999 proběhlo 6 495 667 výpůjček, z toho 6894 635 výpůjček proběhlo ve Státní vědecké knihovně a 5 801 032 výpůjček v ostatních knihovnách v kraji.

Čtenáři a návštěvníci v roce 1999

V roce 1999 se nepatrně zvýšil i počet registrovaných čtenářů na celkem 130 875. V roce 1999 evidovala Státní vědecká knihovna 13 166 čtenářů a ostatní knihovny 117 709 čtenářů.

I návštěvnost statisticky vykazuje vyšší čísla než v roce 1998. Celkem navštívilo veřejné knihovny Západočeského kraje 1 493 127 návštěvníků. Státní vědeckou knihovnu navštívilo 258 452 návštěvníků a ostatní knihovny 1 234 675 návštěvníků. Zvýšení oproti roku 1998 bylo o 45 053 návštěvníků.

Rok 1999 lze hodnotit jako úspěšný, neboť došlo k vysokému počtu návštěv knihoven a nastal nárůst výpůjček.

5.11 Změny ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje v letech 1990-1999

V této kapitole autorka představuje organizační změny veřejných knihoven v jednotlivých okresech Plzeňského kraje mezi roky 1990 a 1999.

Okres Domažlice

V okrese Domažlice došlo ve sledovaném období k velkým změnám. Zanikla bývalá okresní knihovna a byla vytvořena organizace Městská knihovna B. Němcové (příspěvková organizace města Domažlice) a Okresní středisko knihovnických služeb (zálohová organizace okresního úřadu).

V Domažlickém okrese došlo ke zrušení střediskového systému k 1. 1. 1998. Všem obcím byl na základě Dohod o zpětném převodu vlastnického práva ke knihovním fondům vrácen zpět knižní fond zapsaný ve střediskových knihovnách. Tento fond byl posílen o dokumenty z bývalých doplňovacích oddělení příslušných střediskových knihoven.

Okresní středisko knihovnických služeb vzniklo rozhodnutím přednosta Okresního úřadu Domažlice 1. 4. 1996 jako zálohová organizace referátu kultury, která zajišťuje odborné poradenství pro profesionální a dobrovolné knihovníky městských a místních knihoven a podle požadavků i ostatních odborných knihoven regionu. Činnost byla hrazena z rozpočtu okresního úřadu. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Okres Klatovy

V roce 1992 se z knihovnického hlediska rozpadl okres na 3 oblasti: Klatovsko, Horažďovicko a Sušicko. V roce 1993 došlo ke zrušení Okresní knihovny v Klatovech.

V oblasti Klatovsko začala fungovat příspěvková organizace – Městská knihovna v Klatovech. Knihovna dostávala minimální příspěvek od okresního úřadu, zejména však na základě sdružených prostředků od obcí.

V oblasti Horažďovicko došlo z iniciativy města Horažďovice ke zrušení střediska Horažďovice a zrušení 6 knihoven. Městská knihovna Horažďovice se stala zálohovou organizací městského úřadu.

Oblast Sušicko měla od roku 1992 problém s financováním. Příspěvková organizace města Sušice – Městská knihovna Sušice – od Okresního úřadu Klatovy nedostávala žádné příspěvky na svou činnost ani na činnost ostatních knihoven. Jejich fungování bylo zajištěno pomocí sdružených prostředků obcí na základě dvoustranných smluv a částečně z rozpočtu městské knihovny. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Okres Plzeň-jih

V tomto okrese došlo v roce 1993 ke zrušení okresní knihovny v Přešticích. Všechny veřejné knihovny přešly pod své zřizovatele (obce/města). V omezené míře přebral funkci okresní knihovny Okresní úřad Plzeň-jih. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Okres Plzeň-město

V okrese Plzeň-město, měly v analyzovaném období stejně jako dnes sídlo dvě velké knihovny: Státní vědecká knihovna v Plzni (dnes Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje) a Knihovna města Plzně.

Okres Plzeň-sever

V okrese Plzeň-sever se po dlouhou dobu zachoval klasický střediskový systém. Knihovna v Plasích zůstala okresní knihovnou jako rozpočtovou organizací Okresního úřadu Plzeň-sever. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Okres Rokycany

v okrese Plzeň-jih došlo stejně jako v okrese Rokycany v roce 1993 ke zrušení okresní knihovny. Všechny knihovny v okrese Rokycany přešly pod zřizovatele města/obce. Došlo k rozpadu fungujícího střediskového systému. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Okres Tachov

Po zrušení okresní knihovny v roce 1996 ztratila knihovna v Tachově právní subjektivitu a byla začleněna jako jeden z odborů pod Městské kulturní středisko v Tachově. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Okres Karlovy Vary

Okresní knihovna Karlovy Vary byla společně s galerií a muzeem sloučena v jeden subjekt pod názvem Galerie, muzea a knihovny okresu Karlovy Vary. Dále byla spojena Okresní

knihovna v Sokolově s okresním muzeem v jednu organizaci s názvem Okresní muzeum a knihovna Sokolov a stala se příspěvkovou organizací okresního úřadu. [MAIXNEROVÁ, 1998]

Okres Cheb

V okrese Cheb nedošlo k tak velkým změnám. Na území okresu v analyzovaném období fungovala jedna okresní knihovna a 9 knihoven městských. Měnily se spíše počty poboček a počty neprofesionálních knihoven.

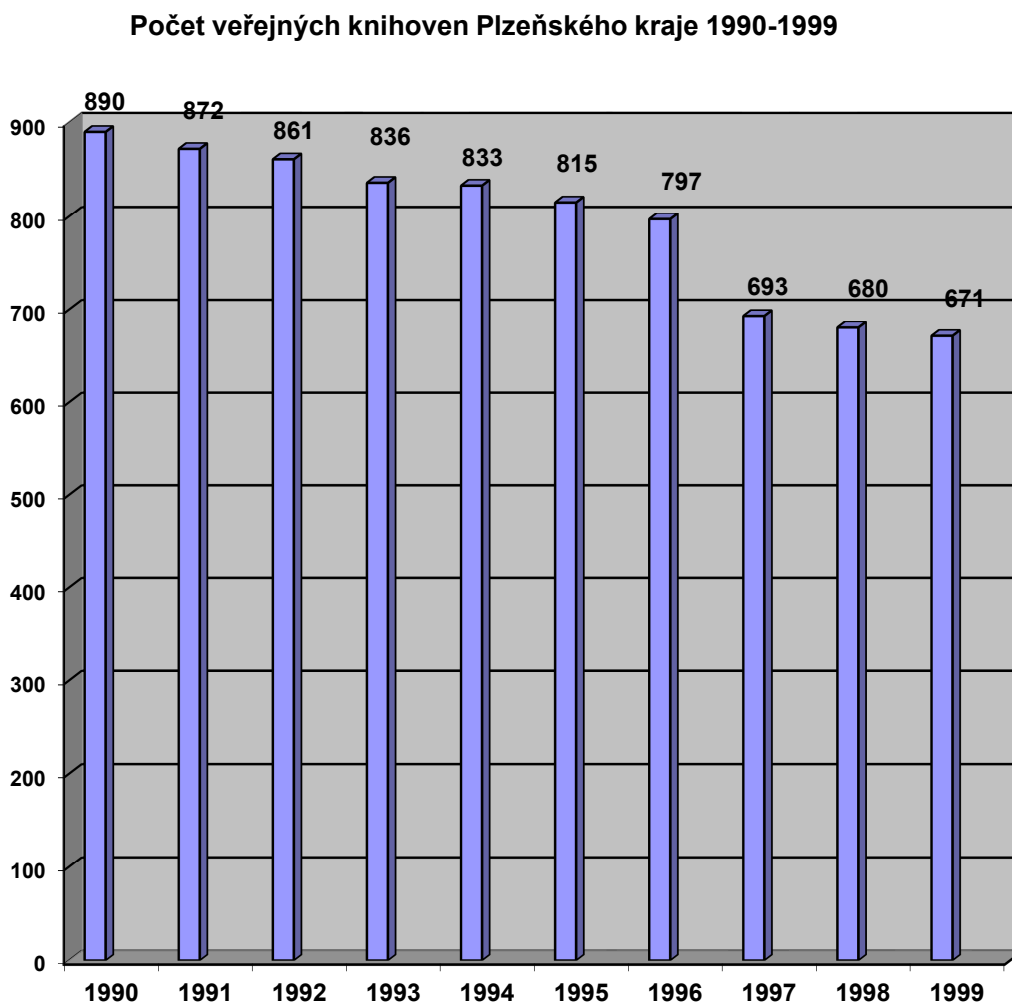
5.12 Hodnocení období let 1990 až 1999 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Časové období let 1990 až 1999 nebylo pro veřejné knihovny Západočeského kraje příznivé. O rozpad dobře fungujícího střediskového systému se postaral zákon č. 425/1999 Sb., o okresních úřadech. Došlo tedy ke zřetelnému zpřetrhání toků financí a vazeb mezi knihovnami.

V roce 1990 měla síť knihoven 890 knihoven, za sledované období do roku 1999 se stav snížil na 740 knihoven, čili došlo k celkovému úbytku o 150 knihoven během 9 let. Největší úbytky knihoven byly na úrovni okresních, střediskových a neprofesionálních.

Stav sítě veřejných knihoven Plzeňského kraje dokládá tento graf:

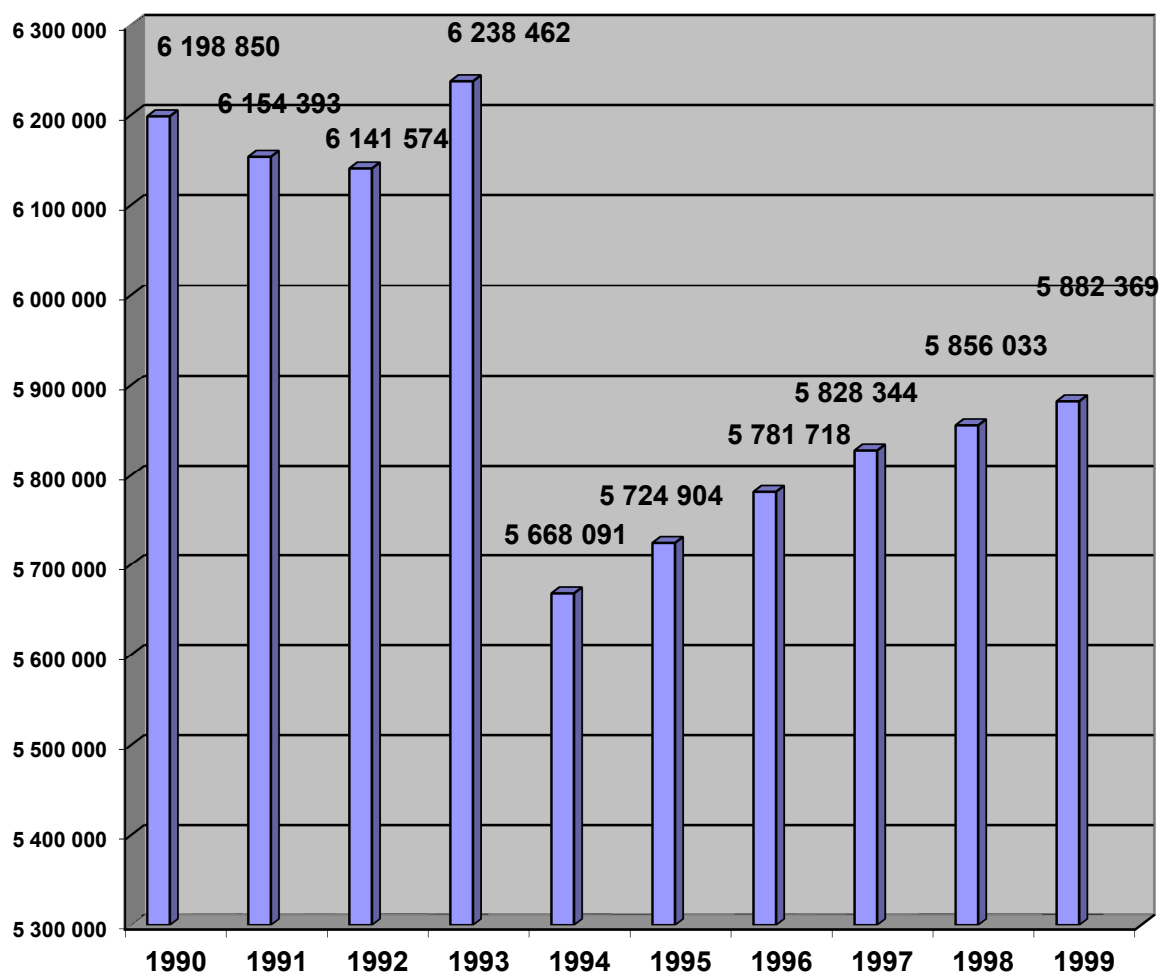
graf č. 1

Pro velikost fondů knihoven bylo i toto období úbytkové. Nejednalo se vždy pouze o problémy financování, ale po výměně politického ovzduší došlo k hromadnému vyřazování nevhodných publikací, které po sametové revoluci neplnily svůj účel. Vyřazovala se nejen propagandistická literatura, ale i učebnice, které byly zastaralé díky novým osnovám ve školách. Počátkem sledovaného období bylo ve fondech veřejných knihoven 6 198 850 knihovních jednotek a v roce 1999 statistiky uváděly 5 882 369 knihovních jednotek. Velikost fondu veřejných knihoven v letech 1990-1999 představuje tento graf:

graf č. 2

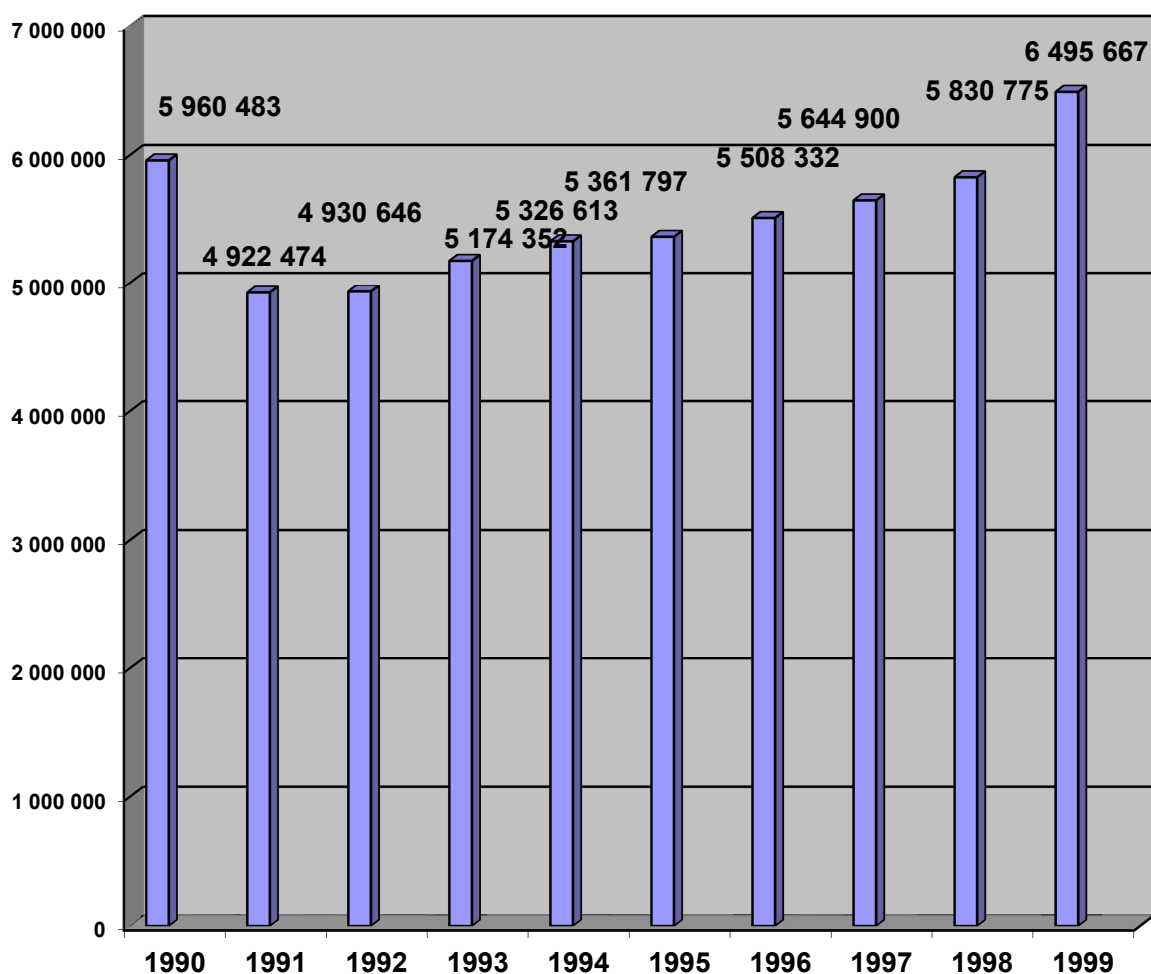
**Velikost fondu veřejných knihoven Plzeňského kraje
1990-1999**

V počtech výpůjček lze sledovat hluboký pokles mezi roky 1990 a 1991. Tento pokles lze však odůvodnit změnou v evidenci výpůjčních služeb, kdy došlo ke zrušení vykazování prolongací. Od roku 1992 nastal zlom a počty výpůjček se začaly rok od roku zvyšovat. V roce 1999 dosáhla čísla 6 495 667 výpůjček. Změny v zájmu o výpůjční služby uvádí tento graf:

graf č. 3

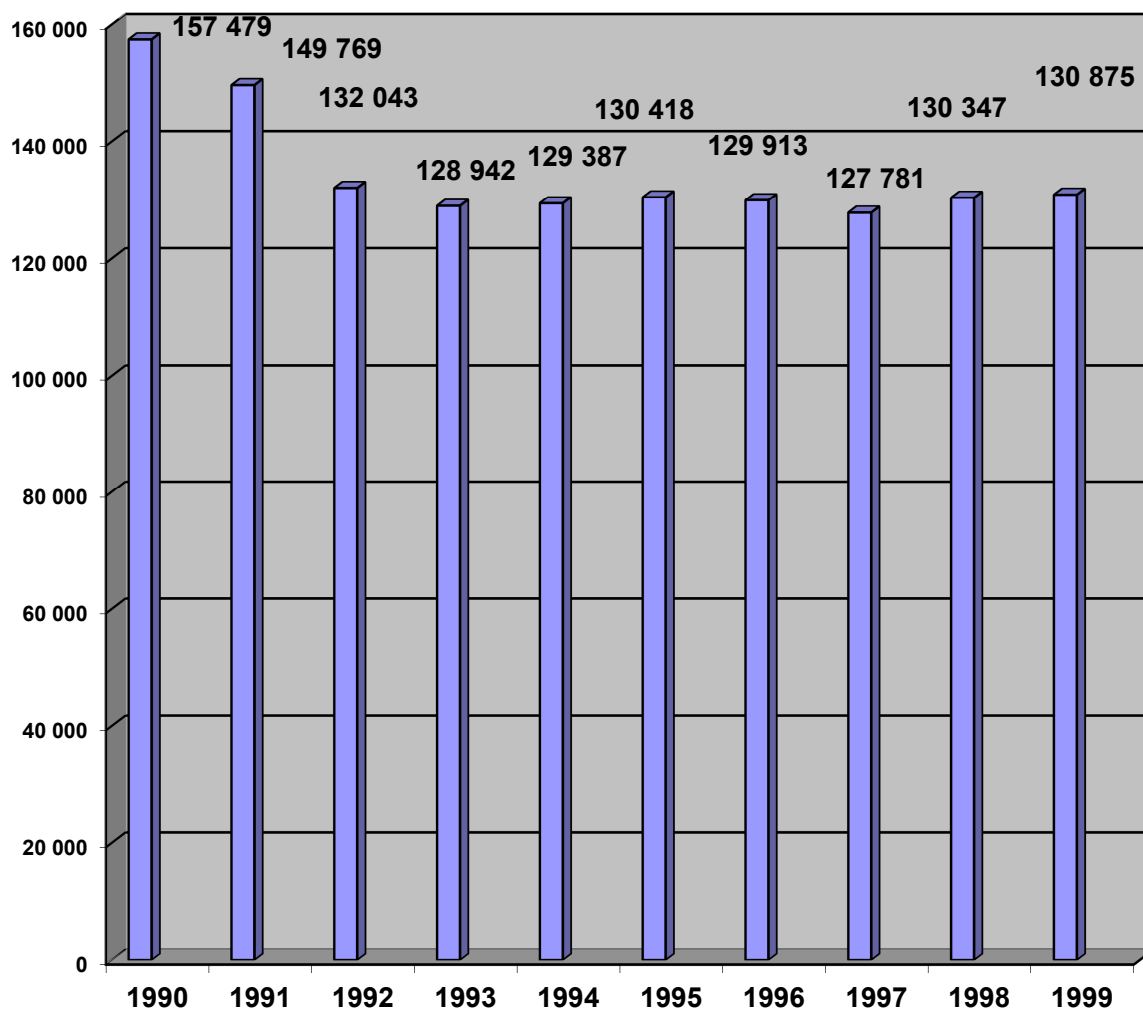
Počet výpůjček ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje 1990-1999

Statistické ukazatele počtu čtenářů ukazují v počátku 90. let úbytek čtenářů, který trvá až do roku 1994. Největší propad čtenářů přinesl rok 1992 a rok 1997. Vzrůstající čísla přišla až s rokem 1998, ale nedostala se zpět na čísla roku 1990. V roce 1990 bylo ve veřejných knihovnách registrováno celkem 157 479 čtenářů a v roce 1999 130 875 registrovaných čtenářů. Vývoj v počtu registrovaných čtenářů dokládá tento graf:

graf č. 4

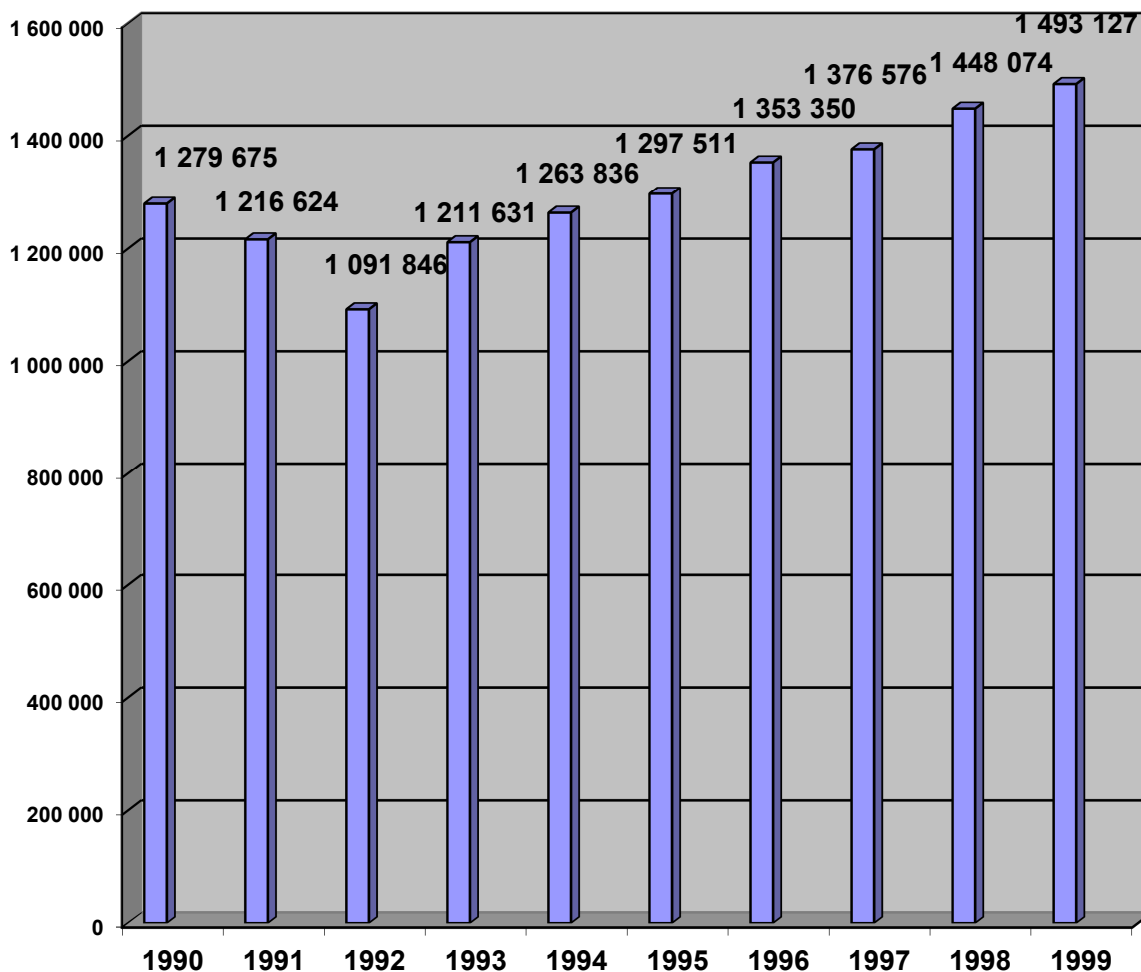
Počet čtenářů veřejných knihoven Plzeňského kraje 1990-1999

Počty návštěvníků měly klesající tendence v letech 1991, 1992 a 1993. Od roku 1994 docházelo ke zvyšování počtu návštěvníků každoročně a to na číslo 1 493 127, jež vykazovaly v roce 1999. Tyto změny shrnuje následující graf:

graf č. 5

**Počet návštěvníků veřejných knihoven Plzeňského kraje
1990-1999**

V letech 1990-1999 lákaly knihovny návštěvníky na akce jako veřejná čtení, exkurze, přednášky, výstavy, dětské akce apod.

Období let 1990 až 1999 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje lze shrnout jako období plné nestability, rušení knihoven, snižování počtu pracovníků, finančních nejistot, změn právních statusů a organizačních změn. Statistiky však dokazují, že si knihovny v tomto těžkém období udržely svoje postavení ve společnosti a dokázaly se z trendu snižování počtu knihovnických jednotek, výpůjček, čtenářů i návštěvnosti vymanit a dosáhnout pomalého nárůstu v těchto ukazatelích.

6. Veřejné knihovny Plzeňského kraje v letech 2000-2010

Časové rozpětí dvaceti let autorka rozdělila do dvou oddělených období. Tato část práce navazuje na předchozí období 1990-1999 a věnuje se letům 2000-2010.

6.1 Charakteristika situace v Plzeňském kraji v období 2000 - 2010

V těchto deseti sledovaných letech došlo k mnohým změnám, které měly vliv na veřejné knihovny. Změny nastaly ve státní správě a ve financování knihoven. Došlo také k vydání nového knihovního zákona, který vešel v platnost v roce 2002.

6.1.1 Změny ve státní správě po roce 2000

V období, kdy se stát členil do okresů, byl vydán zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Tento zákon změnil Západočeskému kraji název na Plzeňský kraj. Dále zákon oddělil Karlovy Vary, Sokolov a Cheb a dal vzniknout samostatnému Plzeňskému a Karlovarskému kraji. Zmíněný zákon je doposud platný. Pro knihovny znamenal zákon o krajích změnu zřizovatele a přenesení veškeré odpovědnosti za veřejné knihovny na kraje. Došlo tedy ke vzniku tzv. krajského knihovnického systému.

Důležitou roli měl i zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností. Tento zákon navazoval na zákon o krajích a rozdělil Plzeňský kraj do 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a těm přidělil roli výkonu státní správy. Jedná se o obce Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice, Tachov.

Obr. č. 3 Územně správní systém [Krajský úřad Plzeňského kraje, 2003b]

Takto vzniklý systém se nazývá krajský systém. Veřejné knihovny jsou v něm zřizovány územní a místní samosprávou. Na tyto změny ve státní správě a změny na politické scéně zareagovala knihovnická legislativa, a v roce 2002 tak vstoupil v platnost nový knihovní zákon.

6.1.2 Knihovní zákon

Velký průlom v legislativě knihoven přinesl dlouho očekávaný zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Pro veřejné knihovny Plzeňského kraje přinesl důležité definice funkcí a služeb knihoven na všech úrovních krajského systému (detailní popis zákona č. 257/2001 Sb., knihovní zákon viz příloha č. 1)

6.1.3 Krajský knihovní systém

Smyslem knihovního systému je umožnit uživatelům za koordinované spolupráce knihoven a prostřednictvím kompatibilních činností rovný a přímý přístup k publikovaným informacím a informačním zdrojům. Organizační schéma krajského systému viz příloha č. 12

Krajský systém knihoven tvoří:

- krajská knihovna (jako garant výkonu regionálních funkcí)
- knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí (knihovny v okresních městech a další vybrané knihovny)
- základní knihovny (jako příjemci regionálních služeb, knihovny zřizované obcemi a další knihovny poskytující veřejné knihovnické a informační služby)
- kooperační vazby (vazby mezi krajskou knihovnou, knihovnami pověřenými výkonem regionálních funkcí na jedné straně a základními knihovnami zřizovanými obcemi na straně druhé).

Relevantní okolí krajského systému knihoven tvoří:

- Ministerstvo kultury ČR
- krajský úřad
- provozovatelé a zřizovatelé základních knihoven

- národní knihovna ČR, krajské knihovny v ostatních krajích ČR, specializované knihovny v ČR
- uživatelé knihoven. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Krajská knihovna

Krajská knihovna je nejdůležitější složkou krajského knihovního systému. Knihovní zákon definuje krajskou knihovnu jako knihovnu s univerzálním knihovním fondem, případně doplněným specializovanými fondy. Krajská knihovna dle zákona vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti. V rámci těchto činností spolupracuje s Národní knihovnou při zpracování souborného katalogu, zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému. Krajská knihovna je centrem meziknihovních služeb, spolupracuje s knihovnami v kraji při zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb. [MAIXNEROVÁ, 2001]

V Plzeňském kraji plní funkci krajské knihovny Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (dříve Státní vědecká knihovna v Plzni).

Pověřená knihovna

Pověřená knihovna je knihovna poskytující veřejné knihovnické a informační služby, s níž uzavřela krajská knihovna smlouvu o výkonu regionálních funkcí. Pověřená knihovna v úplnosti zajišťuje výkon závazných regionálních funkcí a podle potřeb obsluhovaných knihoven výkon fakultativních funkcí. Smluvní ujednání mezi krajskou knihovnou a zřizovatelem veřejné knihovny rozhodují o pověření veřejné knihovny výkonem regionálních funkcí. Pověřená knihovna plní regionální funkce obligatorní a fakultativní.

Obsluhovaná knihovna

Obsluhovaná knihovna je základní knihovna, která poskytuje veřejné knihovnické a informační služby a která uzavřela s pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních služeb, v níž je označena jako příjemce. Obsluhovaná knihovna může být jak profesionální, tak i neprofesionální. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Regionální funkce knihoven

Zákon č. 257/2001 Sb., knihovní zákon poprvé legislativně upravuje regionální funkce knihoven. Regionální funkce navazují na tradici střediskového systému.

Regionálními funkcemi se rozumí aktivity, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Regionální funkce jsou realizovány formou služeb, které poskytuje krajská knihovna nebo pověřená knihovna veřejným knihovnám v kraji. Rozsah poskytovaných služeb může být v jednotlivých regionech různý. [MAIXNEROVÁ, 2001]

Regionální funkce pověřených knihoven jsou rozděleny na dva typy funkcí:

- obligatorní neboli povinné
- fakultativní neboli doporučené.

Obligatorní (povinné) regionální funkce jsou garantovány v každém kraji a jsou povinné pro krajské i pověřené knihovny. Mezi obligatorní funkce patří:

Poradenská a konzultační činnost, plány, rozborů, odborná pomoc při zavádění a využívání informačních technologií, budování počítačových sítí, odborná pomoc při zavádění nových typů služeb, statistika knihovnických činností, vzdělávání knihovníků, semináře a porady, tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů.

Fakultativní regionální funkce jsou funkce, které bývají realizovány v závislosti na konkrétní situaci v regionu, jedná se o zjišťování a nákup regionální literatury a dalších dokumentů s tematikou regionu, tvorbu a zpřístupnění regionálních bibliografických a faktografických databází, knihovnické zpracování knihovních fondů a jejich distribuci. [PETROVIČOVÁ, 2008]

6.1.4 Zavádění regionálních funkcí knihoven v Plzeňském kraji

Výkon regionálních funkcí v Plzeňském kraji navazuje na střediskový systém v tehdejší Západočeském kraji. Po jeho rozpadu a období transformace došlo k ovlivnění kvality služeb ve veřejných knihovnách. Krajská knihovna – Studijní a vědecká knihovna v Plzni – stejně jako ostatní krajské knihovny v zemi zareagovala na tzv. Prostějovskou výzvu.

Prostějovská výzva je dokument, který byl vydán k semináři Regionální funkce, který se konal 10.-12. 4. 2001 v Prostějově. Účastníky semináře Regionální funkce byli ředitelé knihoven z okresních měst a zástupci státních vědeckých knihoven. Prostějovská výzva

nadefinovala základní cíle regionálních funkcí, stanovila harmonogram prací. Prostějovská výzva se obrátila na ředitele všech státních vědeckých knihoven, knihoven v okresních městech a další zainteresované osoby, aby neprodleně zahájili přípravy na realizaci usnesení vlády ČR ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpoře regionálních kulturních aktivit. [Prostějovská výzva, cit. 2011-05-01]

Na základě harmonogramu prací v Prostějovské výzvě vytvořila krajská knihovna svůj interní pracovní materiál s harmonogramem přípravy a provádění regionálních funkcí v Plzeňském kraji. V prvním kroku byla svolána rada ředitelů okresních knihoven, bývalých okresních knihoven a knihoven, které projeví o regionální funkce zájem.

Z této porady vzešlo ustanovení pracovní skupiny k regionálním funkcím. Skupina zhodnotila funkce předkládané Prostějovskou výzvou a došla k vyjmutí funkcí, které vykonávají veřejné knihovny na základě svého faktického postavení, statutu, nebo zřizovací listiny. Došlo se tedy k závěru zaměřit se na regionální funkce, které ve skutečnosti směřují svým obsahem ke knihovnám v regionu a přinesou zlevnění a vyšší odbornost knihovnických a informačních služeb obsluhovaných knihoven. Dle této domluvy došlo k určení obligatorních a fakultativních regionálních funkcí.

Krajská knihovna dále pokračovala dle harmonogramu a oslovila všechny budoucí pověřené knihovny, které ve svém regionu působnosti předjednaly se starosty příslušných obsluhovaných knihoven výkon regionálních funkcí a zpracovaly podrobný seznam všech obsluhovaných knihoven.

V další fázi zavedení regionálních funkcí v Plzeňském kraji připravila krajská knihovna Koncepti zavedení a výkonu regionálních funkcí v Plzeňském kraji. Dále byla koncepce předložena zástupcům kraje za účelem projednání finančního dopadu.

Byly připraveny vzory smluv mezi krajskou knihovnou a pověřenou knihovnou a mezi pověřenou knihovnou a obsluhovanou knihovnou. S pověřenými knihovnami uzavřela Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje písemnou smlouvu o vykonávání regionálních funkcí a zahájení výkonu bylo naplánováno od 1. 1. 2002.

První podepsané smlouvy s pověřenými knihovnami uzavřela krajská knihovna s 11 knihovnami:

- Městská knihovna Blovice
- Městská knihovna Dobřany
- Okresní středisko knihovnických služeb Domažlice

- Městská knihovna Horažďovice
- Městská knihovna Klatovy
- Městská knihovna Nepomuk
- Okresní knihovna v Plasích
- Městská knihovna Přeštice
- Městská knihovna Rokycany
- Městská knihovna Sušice
- Městské kulturní středisko Tachov – odbor knihovna. [ČERŇOVÁ, 2006]

Postupem času a vlivem různých faktorů došlo ke změnám v pověřených i obsluhovaných knihovnách. V dnešní době funguje 14 knihoven jako pověřených. Krajská knihovna má uzavřené smlouvy s těmito knihovnami:

- Městská knihovna Boženy Němcové
- Městská knihovna Klatovy
- Městská knihovna Plasy
- Knihovna města Plzně
- Městská knihovna Dobřany
- Městská knihovna Horažďovice
- Městská knihovna v Kralovicích
- Městská knihovna Manětín
- Městská knihovna Nepomuk
- Městská knihovna Přeštice
- Městská knihovna Blovice
- Městské kulturní středisko Sušice – Městská knihovna Sušice
- Městské kulturní středisko Tachov – odbor knihovna.

Výkon regionálních funkcí na počátku probíhal rozpačitě kvůli finančním problémům, které zdržely přijímání nových pracovníků. V dalších letech došlo ke stabilizaci. Důležitým mezníkem ve výkonu regionálních funkcí bylo vyplnění prvního statistického výkazu výkonu regionálních funkcí zpracovaného pověřenými knihovnami. Pověřené knihovny se zajišťování výkonu regionálních funkcí zhostily poměrně dobře a objevila se u nich znatelná snaha o co nejlepší výkon. [ČERŇOVÁ, 2006]

Se zavedením regionálních funkcí došlo k nárůstu prací, tato skutečnost dala vzniknout novému oddělení krajské knihovny Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje – Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví (OVOK). Oddělení vzniklo na základě vládního

usnesení ze dne 16. ledna 2002 o programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven. V současnosti v oddělení pracují dvě pracovnice, Mgr. Hana Hendrychová a Ing. Hana Petrovičová.

Náplní práce oddělení je:

- zabezpečovat odbornou agendu ve styku s knihovnami v regionu, s ostatními krajskými knihovnami a dalšími odbornými knihovnami
- spolupráce s Odborem knihovnictví Národní knihovny České republiky
- vedení a aktualizace příruční knihovny odborné knihovnické literatury
- zpracování sumářů statistických výkazů Plzeňského kraje
- koordinace regionálních funkcí veřejných knihoven v Plzeňském kraji
- metodická pomoc veřejným knihovnám Plzeňského kraje
- organizační zajištění akcí Vzdělávacího centra Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje
- podílení se na činnosti SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků) případně dalších odborných orgánů
- organizování kurzů informační gramotnosti pro pracovníky veřejných knihoven z finančních prostředků grantového programu VISK2 Ministerstva kultury České republiky. [Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, cit 2011-05-03]

Výkon regionálních funkcí je v současnosti legislativně zabezpečen těmito dokumenty:

- novela zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)
- písemné smlouvy uzavřené mezi krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami
- písemné smlouvy uzavřené mezi pověřenými knihovnami a obsluhovanými knihovnami
- pravidla poskytování a čerpání finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven v Plzeňském kraji
- rozhodnutí zastupitelstva krajského úřadu o výkonu regionálních funkcí a o přidělení financí na jeho zajištění na úrovni jednotlivých krajů. [PETROVIČOVÁ, 2008]

6.1.5 Financování regionálních funkcí

Velký vliv na výkon regionálních funkcí má jejich financování. Financování regionálních funkcí je od svého počátku velmi komplikované. Autorka v této kapitole analyzuje financování ve sledovaném období let 2000-2010.

V letech 2000 -2004 byly regionální funkce financovány z prostředků státního rozpočtu a tyto finanční prostředky rozdělovalo Ministerstvo kultury ČR na základě metody proporcionálního financování, která zohledňovala počet obyvatel a počet základních knihoven v kraji zřizovaných obcemi.

Tento systém financování přetrval do roku 2004. Poté došlo k jeho zrušení zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění novely zákona č. 1/2005 Sb., z něhož vyplynulo, že financování regionálních funkcí mají místo státu na starosti jednotlivé kraje.

Kraje tak dostaly nejen možnost garantovat výkon regionálních funkcí, ale dostaly i možnost do nich a celé jejich organizace zasahovat. Jednotlivé kraje ve většině případů respektovaly zavedený systém regionálních funkcí a došlo k plynulému přechodu z jednoho druhu financování na jiný.

V Plzeňském kraji se na základě nově přidělených pravomocí rozhodl kraj o zefektivnění výkonu regionálních funkcí a o zprůhlednění finančních toků k jednotlivým pověřeným knihovnám. Plzeňský kraj pověřil svoji krajskou knihovnu – Studijní a vědeckou knihovnu Plzeňského kraje – vypracováním analýzy stavu regionálních funkcí ve svém kraji. Analýza se zaměřila na nákladové a mzdové položky a byla završena návrhem na opatření pro opětovné fungování systému. Analýza vycházela z počtu jednotlivých pověřených knihoven, počtu obsluhovaných knihoven, počtu úvazků vykonávajících regionální funkce v kraji a zejména využití finančních prostředků na výkon regionálních funkcí v pověřených krajských knihovnách.

Na základě všech argumentů byla stanovena Pravidla financování výkonu regionálních funkcí, která byla schválena usnesením Rady Plzeňského kraje č. 1166/05 v listopadu 2005. Tato pravidla vychází z Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí, schváleným usnesením vlády České republiky č. 68 ze dne 16. 1. 2002.

Program podpory zajištění regionálních funkcí vycházel z knihovního zákona č. 257/2001 Sb., knihovní zákon a podporoval dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb občanům, zajištění kvality a kontinuity poskytovaných služeb, odstranění diferencí v poskytování služeb mezi jednotlivými regiony a kraji, účelnou dělbu práce a koordinaci odborných činností, efektivní využití finančních prostředků, garanci průběžné aktualizace knihovního fondu, udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu, garanci kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání) a poskytování publikací a ostatních materiálů, které vycházely v rámci komunikační strategie České republiky před

vstupem do Evropské unie. Program dále řešil způsob rozdělení dotací, pravidla pro poskytování a využití dotací a standardy kvality a kvantity regionálních funkcí. [Česko, 2002]

V Plzeňském kraji došlo tedy k částečné úpravě tohoto programu, především za účelem nadbytečné vynakládání finančních prostředků na mzdové náklady pověřených knihoven a použití prostředků na investiční činnosti. [PETROVIČOVÁ, 2008]

6.1.6 Postup financování výkonu regionálních funkcí v Plzeňském kraji

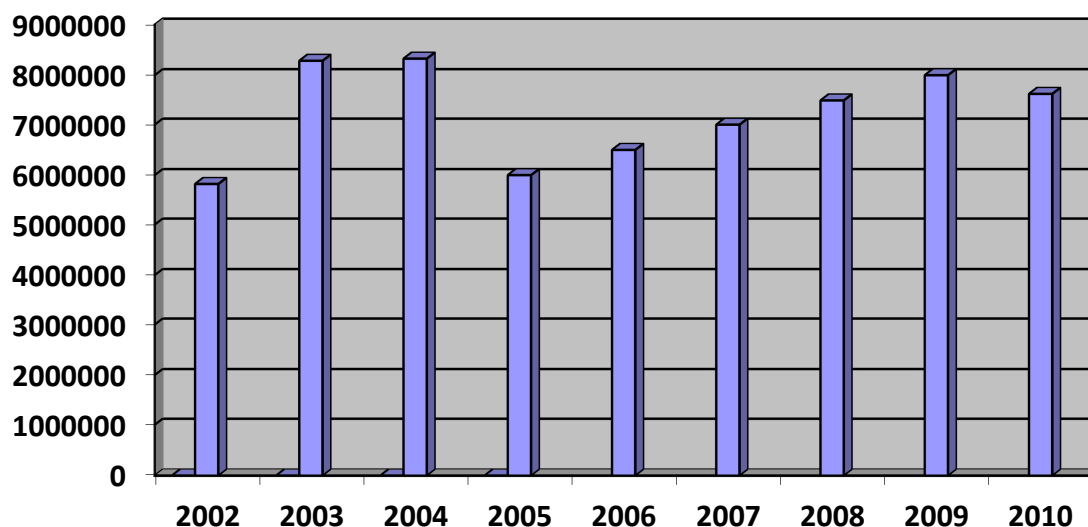
Výkon regionálních funkcí v Plzeňském kraji je financován podle zákona č. 219/2000 Sb., o krajích, zákona 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a dle Pravidel poskytování a čerpání finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven v Plzeňském kraji.

Hlavní změnou tedy byl převod financování výkonu regionálních funkcí z ministerstva kultury. Financování regionálních funkcí úzce ovlivňuje úroveň regionálních služeb, tzn. Platové ohodnocení metodiků, nákup fondu, zpracování fondu, sestavování výměnných souborů a jejich cirkulaci, dopravní obslužnost a vlastní metodickou práci v knihovnách.

Jak již bylo zmíněno, finanční tok na regionální funkce putuje z prostředků Plzeňského kraje. Tyto prostředky jsou proporcionalně rozděleny dle počtu obyvatel a počtu knihoven. Z celkové částky na regionální funkce čerpá peněžní prostředky i krajská knihovna – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. Největší částkou poskytnutou na výkon regionálních funkcí bylo v roce 2004 celkem 8 328 000 Kč. V dalších letech měla poskytovaná částka klesající tendence a k vyrovnání zpět na částku 8 000 000kč došlo v roce 2009. Celkový přehled poskytnutých finančních prostředků na výkon regionálních funkcí v letech 2002 – 2010 přináší následující graf

Finanční prostředky na výkon regionálních funkcí v letech 2002 - 2010

Graf č. 6

7. Analýza změn veřejných knihoven Plzeňského kraje v letech 2000-2010

Tato kapitola je výsledkem autorčiny analýzy statistických údajů v daném období. Autorka představuje statistické údaje pro jednotlivé roky, ty jsou dále porovnány a pro jasnou přehlednost graficky zobrazeny. Analyzovány jsou jednotlivé roky, jedná se o statistické výkazy (sumáře) Kult Ministerstva kultury (Centrum informací a statistik kultury, <<http://www.nipos-mk.cz/?cat=54>>) Celý název takovýchto sumářů je Roční výkaz o knihovně za rok... Kult (MK) 12 – 01.

Analýza navazuje na kapitolu o změnách ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje v letech 1990-1999. Autorka v této kapitole porovnává vývojové změny, které jsou sledovány na vybraných ukazatelích. Veřejné knihovny jsou analyzovány dle regionů, pod které organizačně spadaly. Pro tuto diplomovou práci vybrala autorka jako sledované ukazatele:

- počet knihoven, počet poboček, počet střediskových knihoven, počet neprofesionálních knihoven
- stavy knihovních fondů
- počet výpůjček (v ukazateli výpůjčky jsou uváděny veškeré typy dokumentů dohromady)
- počet čtenářů

- počet návštěvníků (například exkurze nebo návštěvníci výstav, účastníci veřejného čtení apod.)-

Tyto kategorie statistických ukazatelů vybrala autorka z důvodu, že fondy a výpůjčky umožňují udělat si celkový obraz o obratu fondu. Velikost fondu je ukazatel svědčící o bohatství knihoven v regionu. Pokud se tento ukazatel porovná s počtem návštěvníků a výpůjček, lze dokázat jeho efektivní využití. Tyto ukazatele a výsledky kapitol se zaměřením na statistické údaje mohou vytvořit nástroj pro porovnání s jinými regiony, nebo pro benchmarking (vyhodnocování výkonu a kvality činnosti knihoven metodou benchmarkingu)

7.1 Rok 2000 ve veřejných knihovnách Západočeského kraje

Rokem 2000 je navázáno na předešlý analyzovaný rok 1999. V tomto analyzovaném roce se naposledy ve statistikách vyskytují regiony Cheb, Karlovy Vary a Sokolov. Rok 2000 byl tím posledním, kdy se dnešní Plzeňský kraj nazýval krajem Západočeským. V roce 2000 pracovalo v síti veřejných knihoven Západočeského kraje 427,7 pracovníků.

tab. č. 11 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2000

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 2000	659	5 916 407	6 454 432	131 151	1 554 748

Počet knihoven v roce 2000

V roce 2000 pracovalo v Západočeském kraji celkem 659 knihoven. Z tohoto počtu bylo 64 poboček. Počet knihoven se oproti roku 1999 snížil o 12 a počet poboček se snížil o 5. Je tedy zřejmé, že trend snižování počtu knihoven dále trvá i v novém miléniu. V této síti knihoven měla nejdůležitější roli Státní vědecká knihovna v Plzni, a to především v zajišťování regionální funkcí (viz příloha č. 13).

Stav knihovního fondu v roce 2000

Počet knihovních dokumentů ve fondech knihoven Západočeského kraje se oproti roku 1999 zvýšil o 34 038 jednotek. Ve fondech knihoven se nacházelo celkově 5 916 407 jednotek z toho 1 639 274 knihovních jednotek bylo ve fondu Státní vědecké knihovny v Plzni.

Výpůjční služby v roce 2000

Výpůjčky knihovních jednotek v Západočeském regionu v roce 2000 poklesly. Zrealizovalo se o 5 235 výpůjček méně. Celkem v roce 2000 proběhlo v knihovnách 6 454 432 výpůjček. Z toho 624 976 výpůjček bylo provedeno ve Státní vědecké knihovně v Plzni a 5 829 456 v ostatních knihovnách. Pokles se projevil ve všech skupinách kromě krásné literatury pro dospělé. V tomto roce byl zaznamenán větší zájem o požadavky v rámci meziknihovní výpůjční služby.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2000

Počty návštěvníků a registrovaných čtenářů v roce 2000 nepatrně vzrostly. Počet registrovaných čtenářů v knihovnách Západočeského kraje narostl o 276. Celkem bylo v knihovnách registrováno 131 151 čtenářů. Z toho 13 318 čtenářů bylo registrováno ve Státní vědecké knihovně v Plzni a v ostatních knihovnách 117 833 registrovaných čtenářů.

V roce 2000 přišlo do knihoven více návštěvníků než v roce 1999. Jejich počet se zvýšil o 61 621 návštěvníka. Celková návštěvnost byla 1 554 748 návštěvníků. Z toho 274 331 návštěvníků přišlo do Státní vědecké knihovny v Plzni a 1 280 417 návštěvníků do ostatních knihoven.

Rok 2000 přinesl do knihoven Západočeského kraje úbytky v počtu knihoven a počtu výpůjček. Naopak došlo ke zvětšení knihovních fondů a zvýšení počtu registrovaných čtenářů a návštěvníků knihoven.

Mnoho knihoven využilo možnosti získání finančních prostředků z vyhlášených grantů, jako jsou například VISK (Veřejné informační služby knihoven) Ministerstva kultury nebo Program obnovy venkova Ministerstva pro místní rozvoj. Granty knihovny využívaly na nákup výpočetní techniky nebo například připojení k internetu. [MAIXNEROVÁ, 2001]

7.2 Rok 2001 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

V roce 2001 došlo ke změně názvu Západočeského kraje na kraj Plzeňský. Vznikl nový samostatný kraj Karlovarský. Tato změna se odrazila i do statistik, kdy Cheb, Karlovy Vary a Sokolov oproti letům předešlým již nespádají pod Plzeňský kraj, a tak dále nebudou analyzovány. Rok 2001 přinesl i změnu v názvu Státní vědecké knihovny v Plzni na název Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje.

tab. č. 12 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2001

rok 2001	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	530	4 291 659	3 959 603	82 727	1 029 674

Počet knihoven v roce 2001

Na území Plzeňského kraje v roce 2001 pracovalo celkem 530 knihoven, z toho 41 poboček. V síti knihoven došlo v roce 2001 ke statistickým úbytkům v počtu knihoven, jedná se však o snížení díky změnám ve státní správě, jak bylo zmíněno výše. Ve změněné síti knihoven má nadále má nejdůležitější roli Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. Rok 2001 přinesl v počtu knihoven velký úbytek oproti roku 2000, a to celkem o 129 knihoven (viz příloha č. 14).

Stav knihovního fondu v roce 2001

Velikost fondu veřejných knihoven Plzeňského kraje v roce 2001 byla 5 916 407 knihovních jednotek. Z toho ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje bylo 1 639 274 jednotek a v ostatních knihovnách 4 277 133 knihovních dokumentů.

Výpůjční služby v roce 2001

V roce 2001 bylo ve veřejných knihovnách realizováno 3 959 603 výpůjček, z toho 571 399 výpůjčních služeb proběhlo ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Nárůst výpůjček byl zaznamenán v městských a profesionálních knihovnách. Naopak mírný pokles nastal u neprofesionálních knihoven a v Knihovně města Plzně.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2001

V roce 2001 bylo ve veřejných knihovnách celkem 82 727 registrovaných čtenářů, z toho 12 188 čtenářů měla Studijní a vědecká knihovna.

I v roce 2001 pokračuje trend nárůstu počtu návštěvníků. V roce 2001 bylo ve veřejných knihovnách 1 029 674 návštěv z toho 267 867 bylo návštěvníků Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. Růst počtu návštěvníků úzce souvisí se zvýšením počtu počítačových stanic připojených k internetu.

V roce 2001 došlo ke zrušení pobočky Koterov (Knihovna města Plzně) a jedné neprofesionální knihovny. Naopak v okrese Plzeň-jih přibýlo 7 poboček a místních lidových knihoven.

Stejně jako v roce 2000 využívaly knihovny finančních prostředků z grantů VISK (Veřejné informační a knihovnické služby) Ministerstva kultury na vybavení výpočetní technikou a připojením k internetu. [KARNÍK, 2002]

7.3 Rok 2002 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

tab. č. 13 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2002

rok 2002	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	530	4 307 543	4 040 186	82 191	1 080 409

Počet knihoven v roce 2002

I nadále držel síť veřejných knihoven trend úbytku knihoven. V roce 2002 bylo evidováno v Plzeňském kraji celkem 530 knihoven včetně poboček. Na území kraje bylo 493 knihoven a 37 poboček. Nejdůležitější funkci v kraji měla Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, která v tomto roce stejně jako v ostatních plnila funkci krajské knihovny, jež zabezpečovala regionální funkce. V kraji pracovalo 12 knihoven s regionální funkcí a 468 knihoven neprofesionálních. (viz příloha č. 15)

Stav knihovního fondu v roce 2002

Velikost fondu veřejných knihoven Plzeňského kraje v roce 2002 zůstala podobná letům předchozím. V tomto roce bylo ve fondech 4 307 543 knihovnických dokumentů. Z tohoto čísla se 1 676 395 dokumentů nacházelo ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje a 2 631 148 knihovnických jednotek ve fondech ostatních knihoven.

Výpůjční služby v roce 2002

Statistické údaje vykazují za rok 2002 nárůst výpůjček na číslo 4 040 186. Z toho byly výpůjční služby využity 587 318krát ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Nárůst výpůjček je statisticky prokazatelný o 80 583 výpůjček.

Zajímavým jevem v roce 2002 je nárůst požadavků u meziknihovnických služeb o 100 %, z 850 na 1614.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2002

Počet registrovaných čtenářů se nevyrovnal roku předchozímu. Snížení však nebylo drastické, jednalo se o 536 návštěvníků, což je úměrné snížení počtu knihoven v síti veřejných knihoven Plzeňského kraje.

I přes snížení počtu knihoven došlo k nárůstu návštěvnosti a to z důvodu pokračujícího připojování knihoven na internet. Celkem přišlo v roce 2002 do knihoven 1 080 409 návštěvníků. Do Studijní a vědecké knihovny přišlo 273 084 návštěvníků.

V síti veřejných knihoven Plzeňského kraje v roce 2002 opět docházelo k čerpání grantů Ministerstva kultury na vybavení knihoven výpočetní technikou a k připojení na internet. Vzrostl počet počítačových stanic pro uživatele na 189 počítačů. [Metodické oddělení Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2003]

7.4 Rok 2003 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Rok 2003 přinesl do veřejných knihoven Plzeňského kraje zmenšení sítě knihoven, snížení počtu registrovaných čtenářů a zmenšení zájmu o výpůjční služby. V roce 2003 naopak došlo ke zvětšení knihovních fondů, zvýšení počtu návštěv knihoven a nárůstu pořádaných vzdělávacích a výchovných kolektivních akcí.

tab. č. 14 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2003

rok 2003	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	511	4 335 596	4 025 083	81 430	1 106 676

Počet knihoven v roce 2003

V síti veřejných knihoven Plzeňského kraje bylo v roce 2003 celkově 511 knihoven, z toho 42 poboček včetně bibliobusu, který provozovala Knihovna města Plzně. Ke snížení počtu knihoven došlo v kategorii základních knihoven o 26 knihoven (viz příloha č. 16).

Stav knihovního fondu v roce 2003

Stav knihovního fondu veřejných knihoven Plzeňského kraje v roce 2003 dosáhl 4 335 596 knihovních jednotek. Statistiky dokazují, že oproti roku 2002 došlo k nárůstu. Ve Státní vědecké knihovně Plzeňského kraje bylo v roce 2003 celkem 1 698 587 knihovních jednotek a došlo tedy k nárůstu o 20 192 knihovních dokumentů.

Výpůjční služby v roce 2003

Analýza výpůjčních služeb v roce 2003 ukazuje snížení zájmu o výpůjční služby. Celkem bylo zaznamenáno 4 025 083 výpůjček. Z tohoto čísla bylo 598 401 výpůjček ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje a 3 426 682 výpůjček v ostatních knihovnách Plzeňského kraje.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2003

Statistiky čtenářů a návštěvníků v knihovnách Plzeňského kraje vykazují stejný trend jako v letech předcházejících. V počtu čtenářů opět došlo k úbytku na číslo 69 373 registrovaných čtenářů, z toho 12 057 čtenářů bylo registrováno ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje.

Oproti roku předcházejícímu čtenářům v knihovnách v roce 2003 návštěvníků přibylo. Do veřejných knihoven přišlo v roce 2003 celkem 1 106 676 návštěvníků. Z toho 273 945 návštěvníků přišlo do Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2004]

7.5 Rok 2004 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Rok 2004 přinesl do veřejných knihoven Plzeňského kraje opětovný úbytek knihoven. Pozastavena byla činnost 30 neprofesionálních knihoven, nejčastějším důvodem pro tento krok byla adaptace budovy nebo neobsazené místa knihovníka.

V roce 2004 provozovaly knihovny více vzdělávacích a výchovných akcí, seminářů, porad a konzultací. Do vzdělávacích a výchovných aktivit se zaangažovaly i knihovny neprofesionální, a to převážně na akcích určených dětem.

I v roce 2004 stoupl počet studijních míst s připojením k internetu, a to díky grantům VISK 3 (Veřejné informační služby knihoven Program ministerstva kultury, <<http://visk.nkp.cz/>>) nebo díky financím obce. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Státní a vědecké knihovny v Plzni, 2005]

tab. č. 15 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2004

rok 2004	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	507	4 270 375	4 042 983	81 332	1 137 408

Počet knihoven v roce 2004

Počet knihoven v roce 2004 byl celkově 507 knihoven. Z tohoto čísla bylo 44 poboček. V kraji pracovala 1 krajská knihovna – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje – 14 knihoven pověřených, 48 profesionálních a 444 neprofesionálních (viz příloha č. 17).

Stav knihovního fondu v roce 2004

Statistiky o velikosti knihovního fondu v roce 2004 vykazují pokles, naopak v oblasti financování nákupu knihovního fondu nárůst. Vyšší byl i počet výměnných souborů a tím i počet jednotlivých svazků. V celkovém počtu byl však zaznamenán pokles daný vyšším parametrem úbytků, kdy byl odepisován zejména zastaralý fond v knihovnách, a nižším nárůstem přírůstků souvisejícím s vyššími cenami publikací.

Celkově bylo v roce 2004 ve fondech veřejných knihoven Plzeňského kraje 4 270 375 knihovních dokumentů. Z toho bylo 1 716 224 dokumentů ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Došlo tedy k úbytku o 65 221 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 2004

Ve výpůjčních službách došlo k mírnému nárůstu. Největší byl zájem o naučnou literaturu pro dospělé a u výpůjček elektronických dokumentů. Celkově statistiky vykazují 4 042 983 výpůjček. Z tohoto čísla bylo celkově 584 644 výpůjček ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje a v ostatních knihovnách 3 458 339 výpůjček. Došlo tedy k nárůstu o 17 900 výpůjček oproti roku 2003.

Velký zájem projevíli uživatelé o meziknihovní výpůjční služby, a to jak požadavků obdržených z jiných knihoven, tak i zaslaných do jiných knihoven.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2004

Stejně jako v roce 2003 vykazují knihovny malý úbytek registrovaných čtenářů a naopak více návštěvníků. Úbytek čtenářů dělal oproti roku předcházejícímu celkově 98 čtenářů a návštěvníků, kteří zavítali do knihoven, přibylo 30 732.

Celkem bylo ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje v roce 2004 registrováno 81 332 čtenářů, z toho 11 514 čtenářů bylo registrováno ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje.

Návštěvníků ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje bylo v roce 2004 celkově 1 137 408. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2005]

7.6 Rok 2005 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

v roce 2005 přišly do veřejných knihoven Plzeňského kraje malé změny. Oproti roku 2004 klesl počet návštěv knihoven. Toto se netýká pověřených knihoven, které zaevidovaly přibližně o 100 čtenářů více.

Opět pokračoval trend v počtu pořádaných vzdělávacích a výchovných akcí, seminářů, porad a konzultací, a to před především zásluhou pověřených knihoven. Do některých akcí se angažovaly i neprofesionální knihovny.

V roce 2005 vykazují pověřené a profesionální knihovny snížení množství prostředků na nákup knihovního fondu. Naopak pro neprofesionální knihovny přinesl rok 2005 zvýšení finančních prostředků ze strany zřizovatelů některých knihoven.

tab. č. 16 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2005

rok 2005	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	546	4 320 303	3 868 088	79 621	1 081 743

Počet knihoven v roce 2005

V roce 2005 bylo v síti veřejných knihoven Plzeňského kraje evidováno 546 knihoven, z toho 47 poboček a 1 krajská knihovna – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. V kraji dále pracovalo 14 pověřených knihoven, 48 knihoven profesionálních a 458 neprofesionálních knihoven (viz příloha č. 18).

Stav knihovního fondu v roce 2005

V roce 2005 vykazaly statistiky o velikosti fondu jeho nepatrný nárůst. Ve veřejných knihovnách v Plzeňském kraji bylo celkově 4 320 303 knihovních jednotek. V roce 2005 poklesl počet úbytků. Nárůst fondu byl patrný u Knihovny města Plzně, naopak pověřené knihovny se potýkaly s nedostatkem financí a stále rostoucí cenou knih.

Výpůjční služby v roce 2005

Ve výpůjčních službách došlo k mírnému poklesu oproti roku 2004. Celkem bylo využito 3 686 088 výpůjčních služeb. Z toho 527 216 výpůjček bylo provedeno v krajské knihovně.

Zájem o výpůjční služby tedy klesl o 156 995 výpůjček oproti roku 2004. Pokles je statisticky viditelný ve výpůjčkách pro dospělé čtenáře i děti. Naopak se zvýšil zájem o elektronické dokumenty, což úzce souvisí s rozvojem informačních technologií.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2005

Ve statistikách čtenářů i návštěvníků lze v roce 2005 najít čísla vykazující pokles. Celkový počet registrovaných čtenářů byl ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje 79 621, z toho Studijní a vědecká knihovna měla zaregistrováno 10 390 čtenářů. V porovnání s rokem 2004 klesl počet registrovaných čtenářů o 1 711.

Stejný jev vykazují i statistiky návštěvnosti. V roce 2005 navštívilo veřejné knihovny Plzeňského kraje 1 081 743 návštěvníků, z toho 246 320 zavítalo do krajské knihovny a 835 423 do ostatních veřejných knihoven v kraji. Oproti roku 2004 ubylo 55 665 návštěvníků. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2006]

7.7 Rok 2006 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Rok 2006 ve veřejných knihovnách nepřinesl výrazné změny. Veřejné knihovny Plzeňského kraje se zapojily do projektů na podporu rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v kraji. Knihovny se zapojily do projektu PIK (Projekt internetizace knihoven Ministerstva informatiky České republiky,

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/micr/scripts/detail.php_id_3076.html) a projektu SROP (Společný regionální operační program z fondů Evropské unie, <http://www.strukturalni-fondy.cz/srop>), který pomohl vybavit knihovny počítačovou technikou.

Stejně jako v letech předcházejících knihovny i v roce 2006 pořádaly besedy, výstavy, přednášky a exkurze.

tab. č. 17 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2006

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 2006	539	4 375 119	3 724 241	77 876	1 037 690

Počet knihoven v roce 2006

Statistiky zaevidovaly v roce 2006 v Plzeňském kraji celkem 539 knihoven. Na území kraje pracovala 1 krajská knihovna, 14 knihoven pověřených, 48 profesionálních knihoven a 453 neprofesionálních. Došlo tedy k poklesu v počtu knihoven o 7 (viz příloha č. 19).

Stav knihovního fondu v roce 2006

Velikost fondu se oproti roku 2005 zvýšila o 54 816 knihovních jednotek. Celkově ve fondech veřejných knihoven Plzeňského kraje bylo čtenářům k dispozici 4 375 119 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 2006

Ve výkazech výpůjčních služeb došlo v roce 2006 k mírnému poklesu. Zájem uživatelů klesl u dospělých i dětských čtenářů. V roce 2006 naopak došlo ke zvýšení výpůjček audio, audiovizuálních a elektronických dokumentů.

V roce 2006 bylo ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje realizováno celkem 3 724 241 výpůjček. Oproti roku 2005 došlo k poklesu o 143 847 výpůjček.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2006

Trend ve snižování počtu návštěvníků a čtenářů trval i v roce 2006. Pokles počtu návštěvníků a čtenářů úzce souvisí s rozšiřujícím se počtem uživatelů knihoven připojených k internetu. Pro knihovny to znamenalo, že čtenáři využívali možnosti prolongace a objednávek dokumentů on-line bez osobní návštěvy knihovny.

Celkový počet registrovaných čtenářů v roce 2006 byl ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje 77 876. Z tohoto čísla bylo 11 257 čtenářů registrováno ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Počet čtenářů oproti roku 2005 klesl o 1 745.

Návštěvnost v roce 2006 také poklesla. Oproti roku 2005 klesl počet návštěvníků o 44 053. Celkem navštívilo veřejné knihovny Plzeňského kraje 1 037 690 návštěvníků, z toho 203 368 návštěvníků přišlo do krajské knihovny. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2007]

7.8 Rok 2007 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

I v roce 2007 knihovny navazují na minulé roky. Dále se zapojují do poskytování meziknihovních služeb a zapojují se do projektu PIK (Projekt internetizace knihoven) a projektu SROP (regionální operační program, který pomohl vybavit knihovny počítačovou technikou).

V knihovnách se v roce 2007 odráží zvýšení čtenářských poplatků v podobě snížení počtu čtenářů je možné, že docházelo k využívání jednoho čtenářského průkazu více rodinnými příslušníky.

Počty výměnných souborů se nepatrně navyšují, zvýšil se počet svazků v souborech, což souvisí se sledováním zvyšujících se nákladů na dopravu a snahou snižovat počet jízd do obsluhovaných knihoven.

Počet kulturních a vzdělávacích aktivit se v roce 2007 zvýšil z důvodu snahy o nové formy práce se čtenáři a spolupráci s dalšími kulturními a vzdělávacími institucemi.

tab. č. 18 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2007

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 2007	474	4 435 917	3 721 577	78 995	1 095 717

Počet knihoven v roce 2007

V roce 2007 pracovalo na území Plzeňského kraje 474 veřejných knihoven. Celkem v síti fungovala 1 krajská knihovna, 14 knihoven pověřených, 48 knihoven profesionálních, 411 knihoven neprofesionálních a celkem 43 poboček, z toho 1 pobočka pojízdná – bibliobus Knihovny města Plzně (viz příloha č. 20).

V roce 2007 vykazují statistiky propad v počtu knihoven. Vykázaný rozdíl 27 knihoven byl způsoben ve 3 případech změnou ve vykazování a v ostatních případech došlo k ukončení nebo přerušení činnosti malých knihoven.

Stav knihovního fondu v roce 2007

Oproti roku 2006 se počet knihovních jednotek ve fondech veřejných knihoven Plzeňského kraje zvýšil o 60 798 knihovních jednotek. Celkem bylo ve fondech 4 435 917 knihovních dokumentů, z toho 1 774 958 patřilo krajské knihovně.

Výpůjční služby v roce 2007

Zájem o výpůjční služby oproti roku 2006 klesl především na úrovni dětských čtenářů. Snížil se zájem o tištěné dokumenty, naopak došlo ke zvýšení výpůjček audio, audiovizuálních a elektronických dokumentů.

Celkem statistiky roku 2007 uváděly 3 721 577 výpůjček, z toho připadlo 562 947 výpůjček Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Počet výpůjček oproti roku 2006 klesl o 2 664.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2007

Nové statistické ukazatele v návštěvnosti jsou virtuální návštěvy. V roce 2007 jich bylo v kraji zaevidováno 618 224. Jednalo se o návštěvy webových stránek knihoven a o využití on-line služeb.

Celkem v knihovnách v roce 2007 bylo zaregistrováno 78 995 čtenářů, z toho 10 974 v krajské knihovně.

V roce 2007 celkem navštívilo veřejné knihovny Plzeňského kraje 1 095 717 návštěvníků z toho navštívilo 197 526 návštěvníků Studijní a vědeckou knihovnu Plzeňského kraje. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2008]

7.9 Rok 2008 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Knihovny i nadále vykonávaly mnoho kulturních a výchovných aktivit. Veřejné knihovny Plzeňského kraje se zapojily do celorepublikových akcí Česko čte Čapka, Noc s Andersenem, Kamarádka knihovna apod. Dále se knihovny ve větší míře věnovaly ediční činnosti přičemž publikace vydávaly nejenom velké, ale i menší knihovny.

Díky využití projektu PIK (Projekt internetizace knihoven) navštěvoval knihovny v roce 2007 stále větší počet zájemců o internet. Internet knihovny poskytovaly zdarma.

tab. č. 19 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2008

rok 2008	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
	515	4 473 928	3 874 140	80 034	1 103 927

Počet knihoven v roce 2008

Celkový počet veřejných knihoven pracujících na území Plzeňského kraje v roce 2008 byl 515, a to včetně poboček. Síť veřejných knihoven Plzeňského kraje tvořila 1 krajská knihovna, 14 knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí, 48 knihoven profesionálních a 409 neprofesionálních knihoven. Celkem fungovalo 43 poboček včetně bibliobusu – pojízdné Knihovny města Plzně. Při srovnání let 2007 a 2008 je patrné, že došlo k úbytku knihoven (viz příloha č. 21).

Stav knihovního fondu v roce 2008

Přírůstek byl v roce 2008 nižší než v roce 2007. V nákupu dokumentů se projevilo zvýšení cen na knižním trhu. Naopak pozitivně se do stavu fondu promítly krajské dotace na zajištění regionálních funkcí, ve kterých je prioritní nákup nových dokumentů.

Celková velikost fondu veřejných knihoven Plzeňského kraje byla v roce 2008 celkem 4 473 928 knihovních jednotek, to je o 98 808 více než v roce 2007. Studijní a vědecké knihovna Plzeňského kraje měla ve svém fondu v roce 2008 celkem 1 798 644 jednotek.

Výpůjční služby v roce 2008

Rok 2008 přinesl do výpůjčních služeb nárůst zájmu u dospělých i dětí. Naopak menší zájem vykazují statistiky o tištěné hudební a zvukové dokumenty.

Celkový počet výpůjček byl v tomto roce 3 874 140. Z toho náleželo 633 454 Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Celkový nárůst výpůjčních služeb oproti roku 2007 byl o 149 899.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2008

Velký úspěch v roce 2008 zaznamenala Knihovna města Plzně, ve které bylo registrováno o 1 290 více čtenářů než v roce 2007. Knihovna města Plzně rozšířila nabídku svých služeb.

Naopak úbytek čtenářů vykazovaly statistiky v menších knihovnách. V knihovnách pověřených zůstal v roce 2008 počet registrovaných čtenářů stejný.

Celkem bylo v roce 2008 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje 80 034 registrovaných čtenářů. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2009]

7.10 Rok 2009 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Ani v roce 2009 neztratili uživatelé zájem o meziknihovní a mezinárodní meziknihovní výpůjčky. Knihovny poskytovaly tyto služby rychle a efektivně díky on-line přístupům do katalogů a k elektronickým informačním zdrojům.

Ve výměnných souborech došlo v roce 2009 ke zvýšení počtu svazků. V souborech se v roce 2009 v průměru nacházelo 64 svazků. V ediční činnosti knihoven došlo v roce 2009 k poklesu a bylo vydáno méně titulů.

Naopak knihovny ani v roce 2009 nezaostávaly v pořádání kulturních, vzdělávacích a výchovných aktivit vlastních i celorepublikových. Veřejné knihovny Plzeňského kraje se

zapojily do celorepublikových aktivit: Česko čte dětem, Noc s Andersenem, Kniha mého srdce a Kamarádka knihovna.

I v roce 2009 byly k internetu prostřednictvím projektu PIK (Projekt internetizace knihoven) připojeny další knihovny. Díky snaze o rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb vzniklo v roce 2009 celkem 162 nových studijních míst pro uživatele.

tab. č. 20 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2009

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 2009	511	4 508 618	3 893 977	81 372	1 066 640

Počet knihoven v roce 2009

V roce 2009 bylo evidováno celkem 469 knihoven a 42 poboček (z toho jedna knihovna pojízdná). Celkem tedy bylo v síti veřejných knihoven Plzeňského kraje 511 knihoven včetně poboček. V síti veřejných knihoven pracovala 1 krajská knihovna, stejně jako roky předchozí 14 knihoven pověřených, 48 knihoven profesionálních a 406 neprofesionálních. V porovnání s rokem předchozím fungovalo v kraji o 3 knihovny méně (viz příloha č. 22).

Stav knihovního fondu v roce 2009

I v roce 2009 se na stavu fondu pozitivně projeví krajské dotace na zajištění výkonu regionálních funkcí, ve kterých je prioritně sledován nákup nových titulů. Některé obce se do podpory knihoven zapojily menší částkou.

Celkem v roce 2009 bylo ve fondech veřejných knihoven Plzeňského kraje 4 508 618 knihovních jednotek. Z toho bylo ve fondu Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje celkem 1 821 837 knihovních dokumentů. Oproti roku 2008 se stav knihovního fondu zvýšil o 34 690 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 2009

Do statistik výpůjčních služeb byla v roce 2009 nově zavedena evidence v podobě vykazování prezenčních výpůjček a prolongací. V roce 2009 došlo ke zvýšení počtu výpůjček nejen z důvodu zavedení nové metodiky, ale i zájmu uživatelů.

Celkem v roce 2009 bylo evidováno 3 893 977 výpůjček. Z toho 601 563 výpůjček bylo uskutečněno ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2009

Počet čtenářů je podobný rokům předchozím. V roce 2009 nedošlo k nijak velkým výkyvům v počtu registrovaných čtenářů. Úbytky čtenářů nastaly spíše v kategorii dětských čtenářů v malých obcích. Celkový počet registrovaných čtenářů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje v roce 2009 byl 81 372.

Návštěvnost v roce 2009 celkově vzrostla, a to i návštěvnost fyzická. Opět i v roce 2009 zaznamenala velkou úspěšnost Knihovna města Plzně. Knihovna města Plzně se zapojila do projektu Plzeňská karta a knihovnu tato účast pomohla zviditelnit. Celková návštěvnost ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje v roce 2009 byla 1 066 640 evidovaných návštěvníků. [Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 2010]

7.11 Rok 2010 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Rok 2010 není autorkou zanalyzovaný z oficiálně vydaných statistik. Jako podklady pro rok 2010 využila interní materiály Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje.

tab. č. 21 Shrnutí statistických údajů ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje za rok 2011

	počet knihoven	velikost fondu	výpůjčky	čtenáři	návštěvníci
rok 2010	508	4 548 612	3 952 158	81 992	1 184 198

Počet knihoven v roce 2010

v roce 2010 pracovalo v síti veřejných knihoven celkem 508 knihoven. Z toho 1 knihovna krajská, 14 knihoven pověřených, 48 knihoven profesionálních a 445 neprofesionálních knihoven a poboček. Oproti roku 2009 byl počet knihoven nepatrně snížen, došlo k úbytku o 3 knihovny (viz příloha č. 23).

Stav knihovního fondu v roce 2010

V roce 2010 došlo ke zvýšení počtu knihovních jednotek ve fondech veřejných knihoven Plzeňského kraje. Celkový stav knihovního fondu činil 4 548 612 jednotek. Počet přírůstku do fondů byl celkově 116 073 knihovních jednotek, naopak bylo z knihoven odepsáno 75 319 knihovních jednotek.

Výpůjční služby v roce 2010

O výpůjční služby měli čtenáři v roce 2010 větší zájem než v letech předchozích. O výpůjční služby měla zájem více jak kategorie dospělých, tak i dětských čtenářů. Ve statistikách se projevil i větší zájem o periodika.

Celkově bylo v roce 2010 provedeno ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje 3 952 158 výpůjček, z toho 176 479 bylo evidováno jako prezenční výpůjčky a 1 114 505 jako prolongace. Oproti roku 2009 se zvýšil počet výpůjček o 58 181.

Čtenáři a návštěvníci v roce 2010

V roce 2010 bylo ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje celkem registrováno 81 992 čtenářů. Z toho 16 458 čtenářů bylo v kategorii do 15 let. V porovnání s rokem 2009 došlo k nárůstu registrovaných čtenářů o 620.

V roce 2010 došlo i ke zvýšení počtu návštěv celkem na 1 712 578 návštěv. Z tohoto čísla bylo celkem 1 184 198 návštěv fyzických a 582 380 návštěv on-line služeb. Ve fyzických návštěvách se počet příchozích do knihoven navýšil oproti roku 2009 o 117 558.

7.12 Hodnocení období let 2000 až 2010 ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje

Sledované období let 2000-2010 bylo pro knihovny opět zátěžové. Na fungování a práci veřejných knihoven Plzeňského kraje se podepsalo mnoho faktorů. Mezi ty nejdůležitější, patřila změna ve státní správě a s ní nově vzniklý krajský systém, nová knihovnická legislativa a změny ve financování knihoven.

Po bouřlivějším období zavádění regionálních funkcí přišlo ustálení situace v knihovnách a v jejich fungování. Postupně knihovny přešly na spolehlivé fungování bez větších výkyvů, což se projevilo větším zájmem o uživatele.

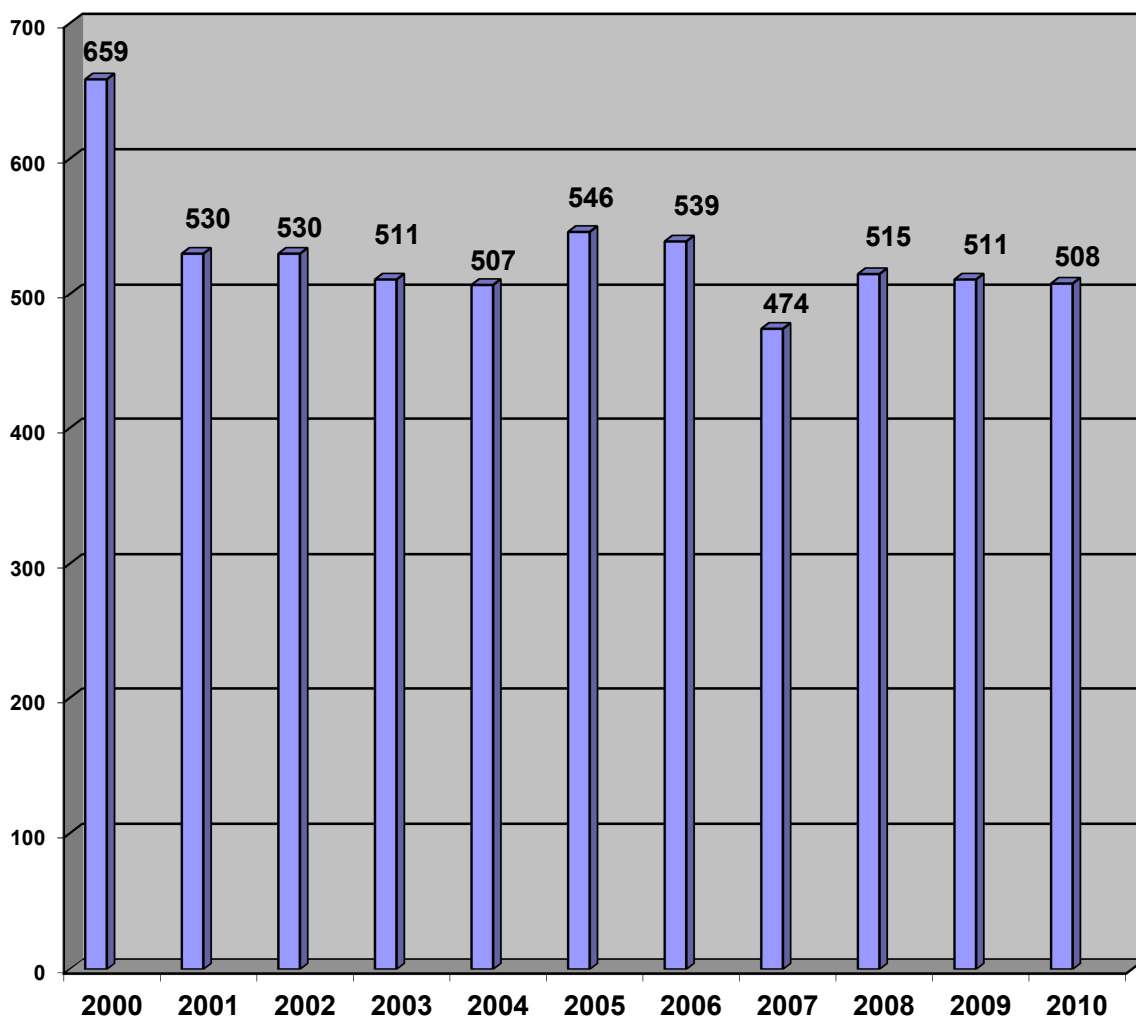
Knihovny pořádaly výchovné, vzdělávací a kulturní akce. Mezi pořadatelské knihovny nepatřily pouze velké knihovny, ale i knihovny v menších obcích. Veřejné knihovny Plzeňského kraje se zúčastnily známých celorepublikových akcí jako Česko čte dětem, Noc s Andersenem, Kniha mého srdce nebo Kamarádka knihovna.

Změny se promítly i do velikosti sítě knihoven. Byly vyeliminovány knihovny, jejichž zřizovatel dále nechtěl financovat jejich chod nebo knihovny, jejichž nabídka služeb nebyla dostačující, nesplňovaly nároky na zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb na území ČR, a tak nenaplňovaly smysl výkonu regionálních funkcí.

Počátkem sledovaného období (rok 2000) měla síť veřejných knihoven celkem 659 knihoven oproti tomu na konci sledovaného období (rok 2010) pracovalo v Plzeňském kraji 508 veřejných knihoven. Došlo tedy k snížení počtu o 151 veřejných knihoven v průběhu 10 let. Velký skok v počtu knihoven uvádějí statistiky mezi rokem 2000 a 2001 (ze 650 knihoven na 530 knihoven), tento jev lze přisoudit změnám ve státní správě a vzniku dvou samostatných krajů – Plzeňského kraje a Karlovarského kraje. Změny v síti veřejných knihoven Plzeňského kraje dokládá graf:

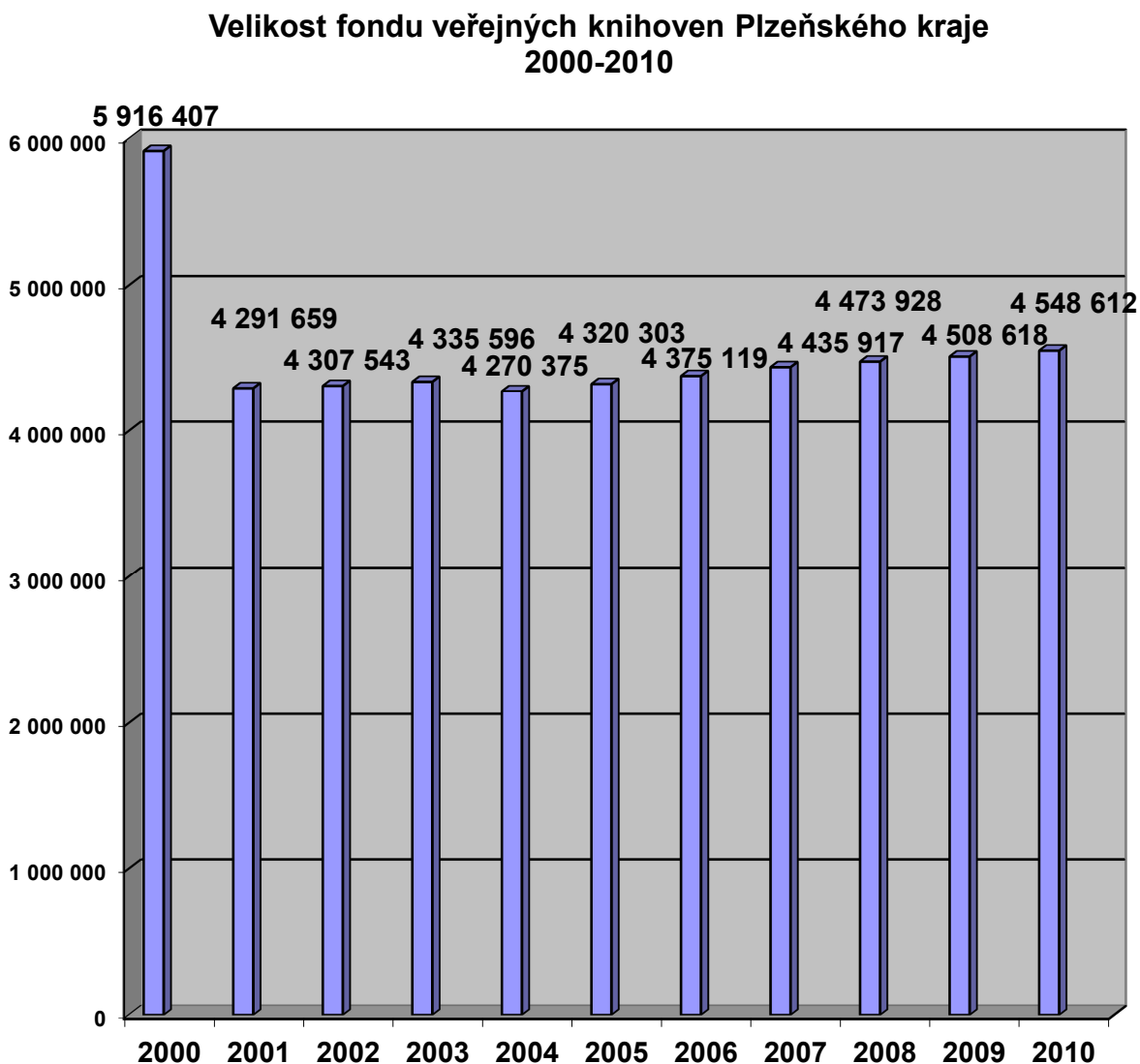
graf č. 7

Počet veřejných knihoven Plzeňského kraje 2000-2010

Stejné faktory, jako jsou změna státní správy a financování se odrazily i do velikosti knihovního fondu veřejných knihoven Plzeňského kraje. Fondu veřejných knihoven byl v roce 2000 největší, fond obsahoval 5 916 407 knihovních jednotek. V roce 2001 došlo k rapidnímu poklesu, a to nejen díky rozdělení na Plzeňský kraj a Karlovarský kraj, ale i z důvodu vyřazování a stagnace nákupu nových knih a zvyšování cen na knižním trhu. V letech 2001-2010 nedocházelo k větším výkyvům ve velikosti fondu. V posledních sledovaných letech 2007-2010 lze pozorovat pozvolný nárůst. V posledním analyzovaném roce byla celková velikost fondu veřejných knihoven Plzeňského kraje 4 548 612 knihovních jednotek. Tyto výkyvy ve velikosti fondu sleduje tento graf:

graf č. 8

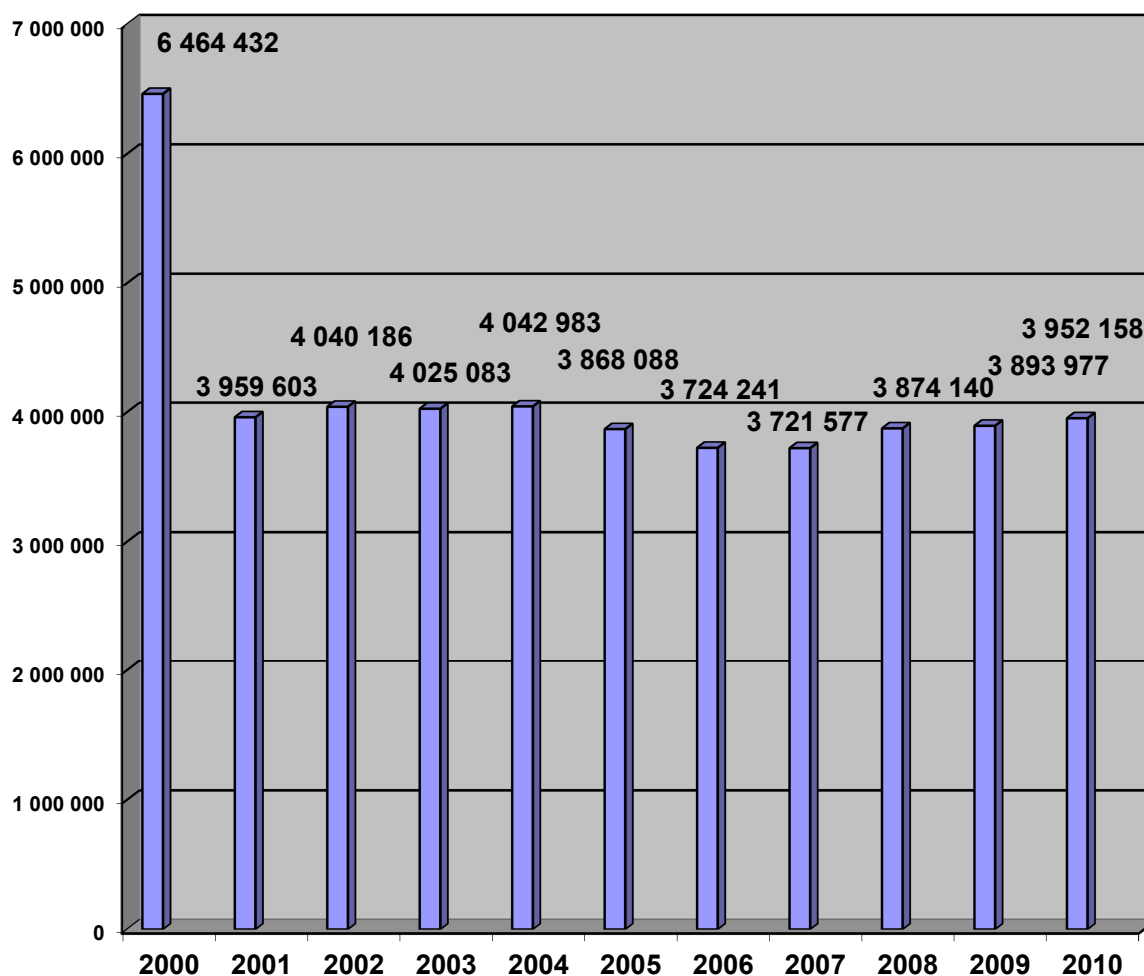

Stejné faktory provázely v letech 2000-2010 i další sledovaný ukazatel – výpůjční služby. Nejvyšší čísla byla stejně jako v předešlých ukazatelích zaznamenána v roce 2000, a to

6 464 432 výpůjček ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje. V roce 2001 došlo kvůli organizačním změnám a menšímu zájmu uživatelů k vykazování menšího počtu výpůjček. Nejmenší zájem o výpůjční služby vykázal rok 2007 (3 721 577 výpůjček), naopak od roku 2008 zájem o výpůjční služby rostl. V roce 2010 bylo v knihovnách uskutečněno 3 952 158 výpůjček. Změny výpůjček dokládá tento graf:

graf č. 9

**Počet výpůjček ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje
2000-2010**

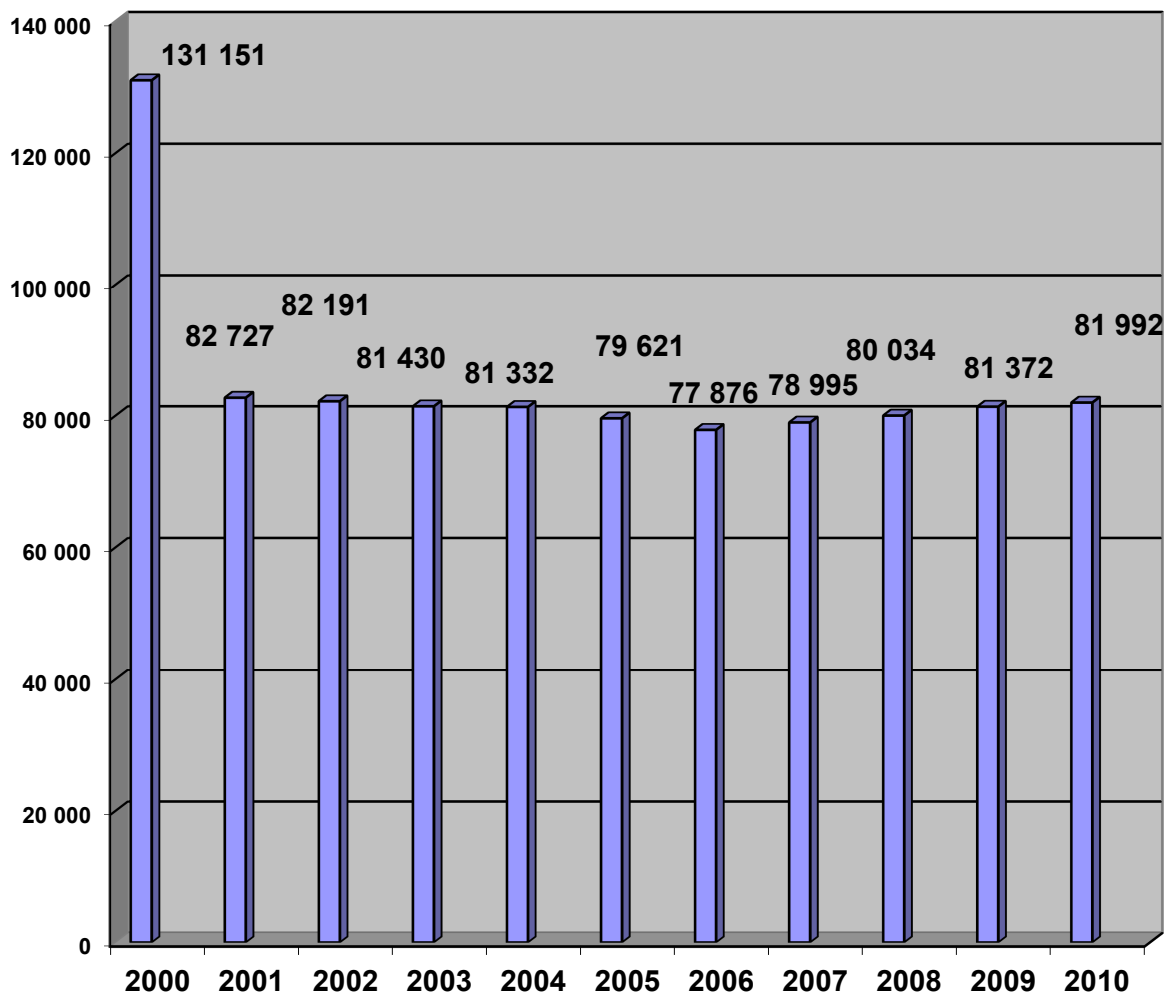

Počty čtenářů veřejných knihoven Plzeňského kraje také vykazují nejvyšší čísla v roce 2000 (131 151 registrovaných čtenářů). Od roku 2001 došlo ke snížení počtu registrovaných čtenářů. Nejméně bylo ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje o registrováno 77 876 čtenářů, a to v roce 2006. Od tohoto roku zájem o knihovny naopak vzrůstal. V roce 2010

bylo ve veřejných knihovnách Plzeňského kraje registrováno 81 992 čtenářů. Počty registrovaných čtenářů shrnuje tento graf:

graf č. 10

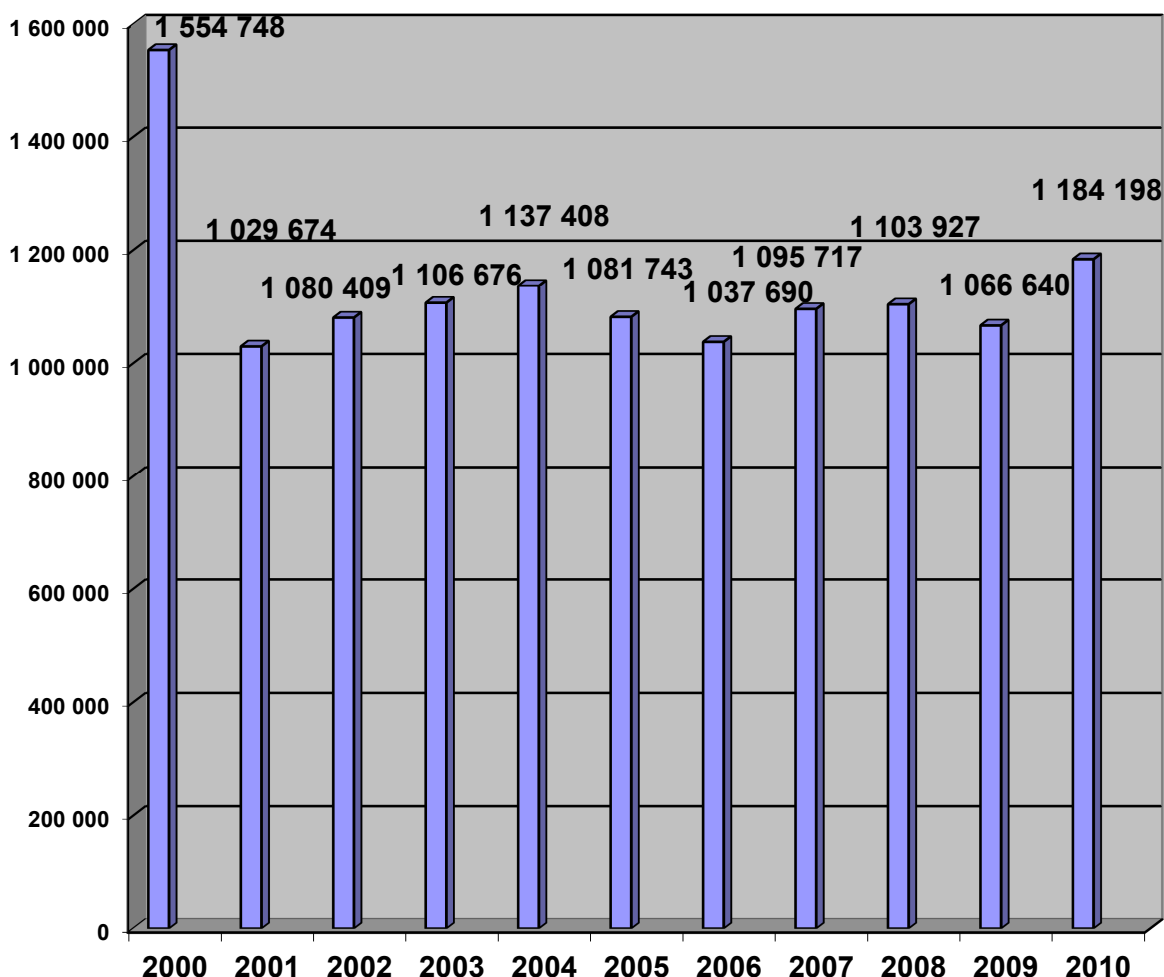
Počet čtenářů veřejných knihoven Plzeňského kraje 2000-2010

Ke snižování počtu návštěvníků mohlo docházet z několika důvodů. Jedním z důvodů se mohla stát nabídka on-line služeb, kdy čtenáři bez návštěvy knihovny knihy prodlužují, rezervují, nebo vyhledávají v katalogu. Dalším faktorem by mohl být fakt, že potenciální uživatelé jsou z populačně slabých ročníků. Změny v návštěvnosti dokládá tento graf:

graf č. 11

Počet návštěvníků veřejných knihoven Plzeňského kraje 2000-2010

Díky systematické práci na všech úrovních systému regionálních funkcí lze konstatovat, že došlo i přes veškeré změny ke stabilizaci a zvednutí úrovně jednotlivých knihoven. Veřejné knihovny Plzeňského nezaostaly a zúčastnily se zmiňovaných projektu PIK (Projekt internetizace knihoven) a SROP (projekt, který do knihoven přinesl počítačovou techniku) a tím mohly uživatelům nabídnout větší škálu služeb. Nelze opomenout ani automatizaci knihoven, jejich prostorovou modernizaci a zvýšení odborné kvalifikace pracovníků.

8. Závěr

Primárním cílem této diplomové práce bylo zanalyzovat vývoj veřejných knihoven Plzeňského kraje po roce 1990, a to především z pohledu makrosystému. Autorka nejprve přistoupila k obecné deskripci veřejných knihoven a vymezení jejich funkcí. Dále byly poskytnuty informace o širším okolí veřejných knihoven Plzeňského kraje v průběhu sledovaných let 1990-2010. Byly také podány informace o Plzeňském kraji (bývalém Západočeském kraji) a informace o knihovnické legislativě, která v analyzovaném období měla vliv na fungování knihoven.

Analyzovanou etapu vývoje knihoven autorka rozdělila na dva časové úseky, a to roky 1990-1999 a 2000-2010. K rozdělení na dvě časové údobí přiměl autorku fakt, že každé z desetiletí bylo ve veřejných knihovnách ovlivněno jinými faktory.

V prvním sledovaném období 1990-1999 došlo k tzv. transformaci knihoven, tedy k přesunu zřizovatelských pravomocí z okresních úřadů na úřady městské v příslušných okresních městech. Transformace zapříčinila zpřetrhání vazeb mezi okresními knihovnami a střediskovými knihovnami. Vazby se také zpřetrhaly na úrovni střediskových a městských lidových knihoven. V této etapě byl platný politicky ovlivněný zákon, který se s proměnou politického ovzduší po sametové revoluci stal nevyhovujícím. Ve druhém sledovaném úseku 2000-2010 došlo ke změnám ve státní správě. V roce 2000 byl vydán zákon o krajích, který dal vzniknout samostatnému Plzeňskému a Karlovarskému kraji a přenesl veškeré odpovědnosti za veřejné knihovny na kraje.

V druhé sledované fázi přišel průlom v knihovnické legislativě. V roce 2001 vstoupil v platnost dnes stále aktuální knihovní zákon, jehož hlavním smyslem je tzv. krajský systém knihoven, který umožňuje uživatelům rovný přístup k veřejným knihovnickým a informačním službám.

Na dopady těchto změn se autorka podívala skrze zvolené statistické ukazatele z daných let. Ve sledované éře došlo ke zmenšení sítě veřejných knihoven Plzeňského kraje z 890 knihoven na 508 knihoven. Zmenšením celé sítě prokazatelně došlo i k úbytku registrovaných čtenářů. V průběhu monitorovaných let nastala proměna knihovních fondů. Ve fondech došlo k vyřazování a obměně zastaralých knihovní jednotek. Numerické ukazatele návštěvnosti veřejných knihoven Plzeňského kraje neprošly v analyzovaném období většími změnami, a tak i přes úbytek registrovaných čtenářů nedošlo v návštěvnosti k větším výkyvům.

Z analýzy statistických údajů bylo zjištěno, že i přes zpřetrhání toků financí a vazeb mezi knihovnami, vznik nové legislativy a nově stanovených povinností a funkcí knihovnám veřejné knihovny Plzeňského kraje vždy zvolna překlenuly bouřlivá období a přešly na spolehlivé fungování bez větších výkyvů. Důkazem toho jsou statistické ukazatele posledních devíti sledovaných let, kdy číselné hodnoty nemají velkou fluktuaci.

Seznam použitých a citovaných zdrojů

1. ČERŇOVÁ, Dagmar. *55 let Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje : Studie-data-vzpomínky 2000-2005*. 1. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2006. Výkon regionálních funkcí v Plzeňském kraji, s. 286. ISBN 80-85093-96-0.
2. ČERŇOVÁ, Dagmar. *Regionální funkce knihoven v Plzeňském kraji* [Regional function of libraries in Pilsen region]. Brno, 2008. 143, 10 příl. : 18 tab. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2003. Vedoucí diplomové práce PhDr. Milena Černá.
3. Česko, Vláda, Usnesení vlády ČR č. 68 ze dne 16. ledna 2002 o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven.
4. Česko. Ministerstvo kultury. *Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky* [online]. 2005 [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://knihovnam.nkp.cz/docs/Metodpokyn-standardVKIS.pdf>>.
5. Česko. Vláda. Nařízení vlády č. 288 ze dne 29. května 2002, kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 105, s. 6114-6118. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka/zakonu/SearchResult.aspx?q=2002&typeLaw=zakon&what=Rok>>.
6. Česko. Zákon č. 1 ze dne 26. prosince 2004, kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 1, s. 1-6. Dostupný také z WWW: <<http://www.aplikace.mvcr.cz/sbirka/2005/sb001-05.pdf>>.
7. Česko. Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98, s. 5683-5688. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/sb098-01.pdf>>.
8. Česko. Zákon č. 341 ze dne 24. května 2006, kterým se mění zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění zákona č. 1/2005 Sb. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 105, s. 4334. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb105-06.pdf>>.

9. Česko. Zákon č. 53 ze dne 9. července 1959 o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon) In *Sbírka zákonů Republiky československé*. 1959, částka 22, s. 170-174. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1959/sb22-59.pdf>>.
10. Český statistický úřad. *Český statistický úřad Plzeňský kraj* [online]. 2010a [cit. 2011-02 27]. Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/krajkapitola/321011-10-2010-23>>.
11. Český statistický úřad. *Český statistický úřad Plzeňský kraj* [online]. 2010b [cit. 2011-03-02]. Městský a venkovský prostor v Plzeňském kraji. Dostupné z WWW: <[http://www.plzen.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/1000441ECD/\\$File/13-321361-09k2.pdf](http://www.plzen.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/1000441ECD/$File/13-321361-09k2.pdf)>.
12. Český statistický úřad. *Český statistický úřad Plzeňský kraj* [online]. 2010c [cit. 2011-03 02]. Kultura a sport. Dostupné z WWW: <<http://www.plzen.czso.cz/x/krajedata.nsf/oblast2/kultura-xp>>.
13. ČSN ISO 690 (01 0197). 1996. *Dokumentace – Bibliografické citace – Obsah, forma struktura*. Praha : Český normalizační institut, 1996. 31 s.
14. ČSN ISO 690-2 (01 0197). *Informace a dokumentace – Bibliografické citace – Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části*. Praha : Český normalizační institut, 2000. 22 s.
15. Doporučení Ministerstva kultury České republiky čj. 13 235/90 . In Státní vědecká knihovna v Plzni. *Zpravodaj západočeských knihovníků : Metodický list jednotné soustavy knihoven*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1991. s. 1-2.
16. Doporučení Ministerstva kultury České republiky čj. 13 235/90 . In Státní vědecká knihovna v Plzni. *Zpravodaj západočeských knihovníků : Metodický list jednotné soustavy knihoven*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1991. s. 1-2.
17. HENDRYCHOVÁ, Hana. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 1991*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1992. 16 s.
18. HENDRYCHOVÁ, Hana. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 1992*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1993. 16 s.
19. IFLA, Section of Public Libraries, IFLA/UNESCO Public Library Manifesto, The Hague, IFLA, 1995. Dostupné také z WWW: <<http://archive.ifla.org/VII/s8/unesco/czech.html>>.
20. KARNÍK, Jiří. *Přehled činnosti veřejných knihoven Plzeňského kraje v roce 2001*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2002. 15 s.

21. Krajský úřad Plzeňského kraje. *Plzeňský kraj portál nejen pro občany Plzeňského kraje* [online]. 2003a [cit. 2011-02-27]. Plzeňský kraj. Dostupné z WWW: <<http://www.kr-plzensky.cz>>.
22. Krajský úřad Plzeňského kraje. *Plzeňský kraj portál nejen pro občany Plzeňského kraje* [online]. 2003b [cit. 2011-02-27]. Plzeňský kraj čísla a fakta. Dostupné z WWW: <<http://www.kr-plzensky.cz/file.asp?name=1004166030805150220.pdf&folder=315>>.
23. KRULIŠOVÁ, J. Veřejné knihovny v ČR : současná organizační struktura. *Čtenář*. 1996, roč. 48, č. 9, s. 306-307.
24. MAIXNEROVÁ, Jana. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 1993*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1994. 18 s.
25. MAIXNEROVÁ, Jana. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 1994*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1995. 18 s.
26. MAIXNEROVÁ, Jana. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 1995*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1996. 11 s.
27. MAIXNEROVÁ, Jana. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2000*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 2001. 15 s.
28. MAIXNEROVÁ, Jana; VYČICHLO, Jaroslav. *Koncepce zavedení a výkonu regionálních funkcí v knihovnách Plzeňského kraje*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2001. 24 s.
29. MATULA, Miloš. *Europeum : Institut pro Evropskou politiku* [online]. 13. 7. 2001 [cit. 2011-03-03]. Reforma územní veřejné správy v České republice. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/dispatch_article.php?aid=413>.
30. Městská knihovna Klatovy. *Výroční zpráva za rok 2009 Městská knihovna Klatovy příspěvková organizace* [online]. Klatovy : Městská knihovna Klatovy, 2010 [cit. 2011-06-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.knih-kt.cz/download/VZ2009.pdf>>.
31. Metodické oddělení Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven Plzeňského kraje 2002*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2003. 15 s.
32. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2003*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2004. 15 s.
33. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2004*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2005. 15 s.

34. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2005*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2006. 15 s.
35. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2006*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. 15 s.
36. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2007*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2008. 15 s.
37. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2008*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2009. 15 s.
38. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 2009*. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2010. 15 s.
39. PETROVIČOVÁ, Hana ; HENRYCHOVÁ, Hana. *Veřejné knihovny a výkon regionálních funkcí v Plzeňském kraji v letech 2005-2008*. Plzeň : Státní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2008. 28 s.
40. PROKOP, Jiří ; MILEROVÁ, Růžena. *Přehled činnosti veřejných knihoven západočeského regionu v roce 1990*. Plzeň : Státní vědecká knihovna v Plzni, 1990. 26 s.
41. Prostějovská výzva [online]. [cit. 2011-05-01]. Dostupný také z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegPro.htm>.
42. Příspěvatelé Wikipedie, *Domažlice* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 15.02.2011, 07:34 UTC, [cit. 2011-06-13] <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Doma%C5%BEllice&oldid=6532774>>
43. *Služby veřejných knihoven : směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj*. Pro sekci veřejných knihoven zpracovala pracovní skupina pod vedením Philipa Gilla. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002. 127 s. Aktuality SKIP, sv. 20. Dostupný také z WWW: <<http://archive.ifla.org/VII/s8/news/pg01-cz.pdf>>. ISBN 80-85851-14-8.
44. Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. *Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje* [online]. Copyright © 2005-2008 [cit. 2011-05-03]. Oddělení vzdělávání a organizace knihovnictví. Dostupné z WWW: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/odborne-cinnosti/vzdelavani-a-organizace-knihovnictvi/>>

45. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. *Veřejné knihovny a reforma státní správy a samosprávy : Stanovisko Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR*. 2000. [online]. [2011-03-22]. Dostupný z WWW:
<http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/VerejSprava.htm>.
46. Veřejné knihovny a reforma státní správy a samosprávy : stanovisko Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. *Čtenář*. 2000, roč. 52, č. 3. s. 64-67
47. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Západočeský kraj* [online]. c2011 [citováno 30. 05. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Z%C3%A1pado%C4%8Desk%C3%BD_kraj&oldid=6337333>.